

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

ES, NATO, DAINŲ ŠVENTĖ IR LOZORAIČIAI – **Petras Maksimavičius** 3

MINĖJIMAI

APIE KOVAS DĖL LIETUVIŠKŲ MIŠŲ GRAŽINIMO Į SEINŲ BAZILIKĄ – **Julija Račiuvienė** 5
PALIKIME KITOMS KARTOMS ATMINIMĄ – **Jurgis Kuliešius** 8

KULTŪROS BARUOSE

„ŽEMĖS GELMIŲ PASLAPTYS“ – **Asta Pečiulienė** 9
PUNSKO LKN KAPELOS „KLUMPĖ“ NAUJAS ALBUMAS „LAIKO UPĖS“ – **Asta Pečiulienė** 10
PARTIZANŲ ATMINIMAS GYVAS – **Rūta Burdinaitė** 12
KARALIAUČIAUS KRAŠTAS IR KULTŪRA – TARP ISTORIJOS IR TAPATYBĖS – **Kristijono Donelaičio draugija** 22
2024 M. LENKIJOS LIETUVIŲ KULTŪRINIAI RENGINIAI 23

ŠVIETIMAS

FESTIVALyje „DZŪKIJOS ŽVAIGŽDUTĖS“ – **Seinų lietuvių „Žiburio“ inf.** 13
KELIONĖ Į ITALIJĄ – **Kasparas Vaina** 14

JAUNIMO GRETOSE

LENKIJOS LIETUVIŲ JAUNIMO SAJUNGOJE – **Tomas Venslauskas** 16

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

ANTANO BARANAUSKO ASMENINĖS BIBLIOTEKOS LIKIMAS – **Janina Macukonienė** 17

KULINARIJOS PAVELDAS

KAS TAS MŪSŲ VADINAMAS KAMINAS? LIETUVOJE TOKIO NERASTA – **Jurgita Stankauskaitė** 20

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė, Irena Jakubauskienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-01-12

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

2024 metų sausio 10 dieną Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministras patvirtino ekspertų rekomenduojamų dotuojamų projektų sąrašą. „Aušros“ ir „Aušrelės“ leidybai skyrė 406 000 zł.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Viršeliuose:

Gera turėti namus (Valdo Žilionio nuotr.)

Kalėdinis susitikimas (Jono Vydras nuotr.)

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pagaliau sulaukėme išsūilgtos tikrosios žiemos. Nuo seno žmonės pasakoja, kad rimčiau paspaudęs šaltukas išnaikina parazitą, tokius kaip erkės, tad gerai, kai -20°C pabūna bent savaitę. Jau nekalbant apie tai, kaip balti žiemos raštai džiugina vaikus. Tačiau šiomet ilgai žiemos pasaka neužsibuvo.

Politikoje, ypač Lenkijoje, nuo pat pirmųjų šių metų dienų daug naujienų – po aštuonerių metų pasikeitė valdžia. Ir štai jau dabar valstybinė televizija pasikeitusi neatpažįstamai. Aišku, visuomenėje tai kelia daugybę aistrų. Beje, visuomenės susiskaidymas bent kol kas nemąžta. Susidaro įspūdis, kad pastarąjį dešimtmetį taip poliarizavosi pažiūros, kad kartais sunku susikalbėti net tos pačios šeimos nariams. Tokia situacija, sakytai, ne tik nelogiška, bet ir pavojinga, ypač kai tikrasis pavojus iš šalies visai realus, o priešų ieškoma tarp savųjų.

Mūsų krašte atėjus Naujiesiems lyg ir nelabai kas pasikeitė. Metų gale buvo daug renginių, tai dar tam tikra prasme gyvename jų aidais. Taigi ir pirmajame „Aušros“ numeryje dar esama praėjusių metų įvykių nuotrupų. Rekomenduoju paskaityti lapkritį vykusiam lietuvių kalbos gražinimo į Seinų katedrą 40-mečio minėjime Julijos Račiuvienės skaitytą pranešimą. Taip pat spausdiname Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos pirmininko Tomo Venslausko pranešimą, skaitytą gruodį vykusiame Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdyje.

Kai mūsų leidinys pasieks Jus, jau būsime paminėję 1991 m. sausio 13-osios įvykių 33-iasias metines. Ta proga kaip paprastai lietuviškose mokyklose bus surengtos programėlės, uždegtos žvakutės. Taip pat tiek Punsko kultūros namai, tiek Seinų „Lietuvių namai“ bus pakvietę žmones kartu prisiminti tuos skaudžius įvykius.

ES, NATO, Dainų šventė ir Lozoraičiai

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

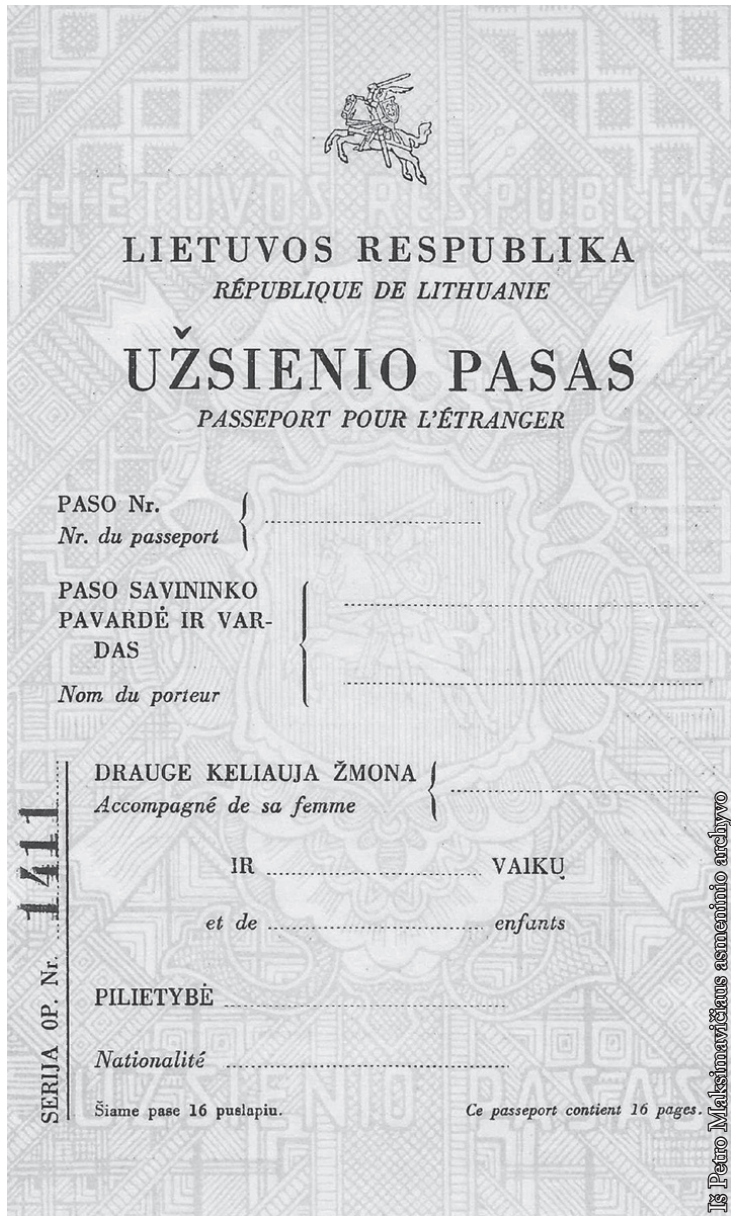
Praėjusiais metais Lietuvos Respublikos Seimas priėmė nutarimus, kad 2024-ieji bus ES ir NATO, Dainų šventės bei diplomatų Lozoraičių metai. Žiūrint į Lietuvos istorijos vingius galima pasakyti, kad tai bus labai reikšmingi minėjimai, kadangi glaudžiai susiję su valstybingumu ir tautinės tapatybės stiprinimu.

Net tie, kurie skeptiškai žiūri į Lietuvos ar Lenkijos narystę Europos Sąjungoje, tikriausiai sutiks, kad integravimasis į vadinamąjį Vakarų Europos pasaulį, nepaisant įvairių neigiamų globalizacijos procesų, buvo nepaprastai naudingas, kadangi sustiprino šalių ekonomiką ir saugumą. Maža to, prisidėjo prie Lietuvos ir Lenkijos glaudesnio bendradarbiavimo, kadangi to reikėjo abiejų šalių interesams. Mums, gyvenantiems Lietuvos ir Lenkijos pasienyje, atvėrė didesnes galimybes stiprinti ryšį su dvasine Tėvyne, dalyvauti jos kultūriniame gyvenime, įgyvendinant įvairius ES finansuojamus projektus saugoti savo kultūrinę tapatybę, skatinti ekonomikos plėtrą.

Prieš 20 metų, 2004-aisiais, Lietuva tapo Europos Sąjungos ir Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) nare. Kaip pažymima Seimo nutarime, „ši euroatlantinė narystė yra vienas pamatinių valstybės saugumo ir klestėjimo garantų, primenantis visuomenei apie fundamentalų lūžį geopolitikos bei saugumo srityse, Lietuvai tapus visaverte tarptautinių struktūrų, formuojančių šiuolaikinio pasaulio kontūrus ir atsakingų už jo stabilumą, dalimi“.

Tai buvo didžiulis Lietuvos laimėjimas, kuris pareikalavo taip pat didelių valstybės institucijų, nevyriausybinų organizacijų bei eilinių piliečių pastangų. Juk siekiant tapti minėtų organizacijų dalimi reikėjo įvairių reformų, kurių našta, bent pradiniam etape, gulė ant eilinių žmonių pečių. Ūkio ir valstybės valdymo aparato pertvarkymas neretai kėlė socialines įtampas, didino turtinę diferenciaciją, skatino emigraciją. Kita vertus, šios reformos buvo būtinos, norint kuo skubiau artėti prie ES senbuvų valstybių valdymo modelio, ūkio struktūros, laisvo piliečių ir prekių judėjimo. Ne visi buvo pasirengę prisitaikyti prie naujų sąlygų, dažnai likdavo nuošaly arba, norėdami išmaitinti šeimas, buvo priversti emigruoti. Šiandien žinome, kad kito, geresnio, kelio Lietuva pasirinkti negalėjo. Net sunku pagalvoti, kaip ji šiandien atrodytų, jeigu laiku nebūtų gebėjusi prisijungti prie ES ir NATO. O kaip mes šiandien gyventumėm? Pakanka pasižiūrėti į Punsco valsčiaus pasiekimus, mezgant bendradarbiavimą su Lietuvos pasienio savivaldybėmis ir besinaudojant ES fondų lėšomis. Juk puikiai atsimename Seinų miesto savivaldybės buvusios valdžios nuostatą nedalyvauti bendruose projektuose su Lietuvos pasienio savivaldybėmis ir ieškoti partnerių Baltarusijoje. Šiandien žinome, kuo viskas baigėsi ir kokia buvusi iš to nauda.

Prieš 100 metų, 1924 m. rugpjūčio 23–25 d., Kaune pirmą kartą buvo surengta Lietuvos dainų šventė, kuri greit tapo šalies kultūrinės tapatybės dalimi. Ne be reikalo ši šventė įrašyta

Lietuvos Respublikos pasas. Sovietų okupacijos metais toks užsienio pasas buvo išduodamas išlikusiose Lietuvos Respublikos ambasadose užsienyje

į Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos Reprerentatyvų žmonijos nematerialinės kultūros paveldo sąrašą. Tai unikalūs reiškinys, atskleidžiantis šimtmečius besiformavusį lietuvių tautinį charakterį. Kiekvienos šventės metu tūkstančiai dalyvių iš visos Lietuvos ir užsienio susirenka, kad kartu dainuotų, šoktų ir atiduotų pagarbą savo tautai. Tai svarbus momentas lietuvių bendruomenei, kuris prisideda prie nacionalinės tapatybės puoselėjimo ir stiprinimo. Šventė taip pat

prisideda prie liaudies dainų ir šokių tradicijų išsaugojimo bei perdavimo ateities kartoms. Tai ne tik kultūrinis renginys, bet ir galimybė žmonėms susipažinti su savo šalies istorija, tradicijomis, kartu patirti tautos vienybės jausmą. Gražu ir prasminga, kad šventės organizatoriai suteikia galimybę joje dalyvauti taip pat mūsų krašto kolektyvams. Kaip ir anksčiau, gausus ansamblių būrys vyks į Vilnių ir atstovaus mūsų kraštui.

2024-ieji paskelbti taip pat iškilų Lietuvos diplomatų Lozoraičių metais. Pernai buvo minimos Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro,

minimos ir Lietuvos diplomatinio atstovo prie Šventojo Sosto Kazio Lozoraičio (1929–2007) 95-osios gimimo metinės.

Lozoraičių diplomatinė veikla vienaip ar kitaip būdavo susijusi taip pat su mūsų krašto reikalais. Stasys Lozoraitis nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo 1918 m. dirbo Ministrų Kabineto kanceliarijoje, vėliau diplomatinėje tarnyboje, Užsienio reikalų ministerijoje. Jam teko spręsti sudėtingų to meto Lietuvos ir Lenkijos tarpusavio santykių klausimą. 1940 m. birželio 2 d. užsienio reikalų ministro J. Urbšio raštu paskirtas užsienyje likusios Lietuvos diplomatinės tarnybos vadovu. Šias pareigas ėjo iki mirties (1983-12-24). Diplomatinį darbą tęsė taip pat Stasys Lozoraitis jaunesnysis bei Kazys Lozoraitis. Kadangi atstovaudami Lietuvai daug metų praleido Romoje, reikia manyti, kad turėjo progos susipažinti su lietuvių kovų dėl lietuviškų pamaldų grąžinimo į Seinų baziliką byla bei kitais su mumis susijusiais klausimais.

„Net trys Lozoraičių kartos – Motiejus, Stasys vyresnysis, Stasys jaunesnysis ir Kazys, nuosekliai dirbo Valstybei, per okupacijas ir jau atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Jautė artimą ryšį su savo valstybe. Šiandien matome, kad Lozoraičių supratimas, kas yra demokratija ir laisvė, okupantai ir agresoriai, bei drąsa apie tai kalbėti garsiai, veikti nepaprastai sunkiomis sąlygomis ir niekada nenuleisti rankų, ir neprarasti vilties, šiandienos užpultos Ukrainos kontekste skamba nepaprastai aktualiai. Kai atrodo išlaikyti veikimą egzilinėje diplomatijoje, niekad nesusitaikant su okupacija, nepaprastai sudėtinga, S. Lozoraitis kvietė „žiūrėti į Lietuvos reikalus iš aukštesnio požiūrio taško“, – teigia Laisvės kovų ir valstybinės istorinės atminties komisijos pirmininkė Paulė Kuzmickienė.

Apie kovas dėl lietuviškų mišių gražinimo į Seinų baziliką

Pranešimas skaitytas 2023 m. lapkričio 12 d. Seinuose minint lietuvių kalbos gražinimo į Seinų baziliką 40-ąsias metines

JULIJA RAČIUVIENĖ

Po Antrojo pasaulinio karo lietuviškos pamaldos buvo atnašaujamos Punske, Seinuose bei kas antrą sekmadienį – Smalėnuose. 1945 m. Lenkijos valdžia pareikalavo, kad Seinuose ir Punske šios pamaldos būtų panaikintos. Mat Lenkija yra vienatautė valstybė ir lenkų kalba kaip valstybinė turi būti vartojama ne tik viešajame gyvenime, bet ir bažnyčiose. Pradžioje Lomžos vyskupija nenorėjo sutikti, kad saugumas kištųsi į Bažnyčios gyvenimą, bet pasitaikius progai lietuviškas mišias Seinuose panaikino. Mirus kunigui Vincentui Astasevičiui 1946 m. klebonu paskirtas kun. Juzefas Zlotkovskis (Józef Złotkowski), kuris buvo nepalankus lietuviams. Jis panaikino lietuviškas pamaldas. Lietuviai bandė jas susigrąžinti, bet nepavyko.

II Vatikano soboras (1962–1965 m.) įvedė į Bažnyčios liturgiją tautinę kalbą. Tada Seinų lietuviai dar aktyviau ėmė kovoti su nepermaldaujamais dvasininkais. Ėmė rašyti raštus Lomžos vyskupijos vyskupams. Daug raštų buvo nusiųsta ir kardinolui, bet jis šią problemą pavesdavo spręsti Lomžos vyskupams, o šie viską ignoruodavo. Klebonas Zlotkovskis bandė gąsdinti, kad „kovojančius lietuvius“ galintys nubausti civilinės valdžios pareigūnai, kad jie gali būti ištremti į Lietuvą, Sibirą arba Vakarų.

1964 m. Seinų klebonu paskirtas

Stanislavas Rogovskis (Stanisław Rogowski). Jis labai kategoriškai priešinosi lietuviškų pamaldų gražinimui į Seinų bažnyčią. Siųsdavo klaidinančius raštus Lomžos vyskupams, kardinolams, teigdamas, kad Seinuose lietuviai nediskriminuojami ir jokių problemų nėra. Kleboną rėmė ir palaikė lenkai parapijiečiai, todėl lietuviams buvo itin sunku. Supratę, kad yra stumiami iš bazilikos, nusprendė po lenkiškų pamaldų rinktis į bažnyčią ir lietuviškai giedoti, kalbėti rožinį.

Lietuviai po giedojimo dažnai eidavo į privačius namus tartis, ką toliau veikti, kokių imtis priemonių. Susiburdavo pas Leončikus Seinuose. Buvo nutarta rinkti Seinų parapijos lietuvių parašus ir tokiu būdu įrodyti, kiek iš tiesų jų yra, kad būtų pagrindas prašyti lietuviškų pamaldų. Parašų surinkta apie 3000. Juos laikyta Petro Jankausko kluone Sankūrų kaime, vėliau slapta išvežta. Į kiemą įvažiavo mašina be šviesų, greitai paėmė ir vėl išvažiavo be šviesų. Tie surinkti parašai buvo pervežti į JAV ir iš ten persiųsti į Vatikaną. Visi raštai, kurie pasiekdavo užsienį, buvo siunčiami vadinamuoju gyvuoju paštu – per patikimus žmones. Jokių dokumentų nebuvo galima siųsti tradiciniu paštu. Mat klebonas Rogovskis taip „patvarkė“ Seinų paštą, kad jokie lietuvių raštai iš jo neišeidavo. Kartais juos išsiųsdavo V. Maksimavičius

Berznyko pašte. 1968 m. į užsienį buvo pervežti pirmieji dokumentai. Lenkai dvasininkai aiškino, kad lietuviai iš tikrųjų nenori pamaldų, tik sąmyšio, kad į bažnyčią ateina komunistų pakurstyti nacionalistai, ateistai, girtuokliai.

Seinų lietuviai tinkintieji rašė labai daug raštų Lomžos vyskupijai, kardinolui Stefanui Višinskiui (Stefan Wyszyński), vyskupui Antanui Deksnui, arkivyskupui Luigi Poggi. Jie buvo rašomi ir pasaulietinei valdžiai: Religinių reikalų tarybai, Edvardui Gierekui (Edward Gierek), Vidaus reikalų ministerijai. Tais laikais Bažnyčia buvo atskirta nuo valstybės, tad jie niekuo negalėjo padėti. Tai buvęs Bažnyčios hierarchų reikalas.

Laiške arkivyskupui Luigi Poggi lietuviai pristatė Seinų krašto praeitį, minėdami, kad Seinai priklausė Lietuvai ir tik 1919 m. buvo jėga prijungti prie Lenkijos. Seinų bažnyčia pastatyta XVII a. Ją statė dominikonai, bet lietuviai savo lėšomis prisidėjo prie statybos darbų, vėliau ir prie bažnyčios remonto.

Lomžos vyskupija bandė juodinti lietuvius, siųsdama laiškus į Varšuvą, kardinolui, Suvalkų religinių reikalų biurui. Būdavo pateikiamos klaidinančios žinios. Tokie laišukai siųsti ir į užsienį. Buvo rašoma, kad lietuviai ateina į bažnyčią giedoti lietuviškai dažnai išgėrę.

1979 m. į Lenkiją turėjo atvykti

Ks. bp. dr. JULIUSZ PAETZ
Ordynariusz Łomżyński
Ł O M Ż A

Wasza Ekscelencjo!

My, Litwini parafii sejneńskiej, już od dawna czekaliśmy na taki dzień, jaki przeżyliśmy w dniu 16 października b.r. To dla nas przeuroczyste i radosne wydarzenie. Nasze modły, które zanosiliśmy do Matki Przenajświętszej - Maryi zostały wysłuchane. Oto mamy już nabożeństwo w naszym kościele parafialnym - Przesławnej Bazylice Sejneńskiej w naszym języku ojczystym - litewskim, który wyróżnia nas spośród innych narodów świata. Ani na chwilę nie wątpiliśmy, iż upominamy się o słuszną sprawę i ani na moment nie utraciliśmy nadziei, iż Bóg wysłucha naszej prośby.

Jesteśmy pełni uznania i naszego najgłębszego szacunku Waszej Ekscelencji, gdyż dzięki Tobie Arcypasterzu mamy już możliwość oddawania należnej czci Chrystusowi w swoim języku ojczystym, który jest największym skarbem każdego narodu. Będziemy modlić się do naszej Matki Boskiej Sejneńskiej Łaskami Słynącej, aby Bóg za tę troskliwą ojcowską rękę, którą nam, Litwinom, podałeś, wynagrodził Cię swoją dobrocią.

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

Garbė Jezui Kristui.

Sejny, dnia 20 października 1983 r.

Litwini parafii sejneńskiej

Seinų lietuvių padėka Lomžos vyskupui J. Pecui

popiežius Jonas Paulius II. Lietuviai bandė išnaudoti tą progą ir kreiptis raštu dėl lietuviškų pamaldų Seinų bažnyčioje. Artėjo 600 metų, kai Lietuva priėmė krikštą. Norėta iškilmingai paminėti šį jubiliejų Seinų šventovėje. Šventosios mišios lietuvių kalba būtų galėjusios tik suvienyti dvi tautas. Deja, klebonas ta progą atnašauti mišių neleido. Vyskupas Mikolajus Sasinovskis

(Mikołaj Sasinowski) buvo atvažiaavęs į Punksą, tai Seinų lietuviai irgi įteikė jam raštą, primindami, kad jie vis dar neturi Seinuose lietuviškų pamaldų. Bandė įrodyti, kad kiekviena tauta turi prigimtine teisę melstis sava kalba. Net Varšuvoje grupė lietuvių turinti savo pamaldas vienoje bažnyčioje, kur meldžiasi ir gieda lietuviškai. Lietuviai ir lenkai meldžiasi taip pat Punsko bažnyčioje, ir

nėra jokių nesusipratimų.

1973 m. vyskupas Sasinovskis lietuviams leido melstis lietuviškai buvusioje evangelikų bažnyčioje. Tačiau jų tai netenkino, nes ši bažnyčia nedidelė, joje nėra vargonų, tai negali būti atnašaujamos iškilmingos mišios. Visi kiti patarnavimai vis tiek turėtų būti teikiami bazilikoje ir jau lenkiškai.

Pradžioje vyskupas Sasinovskis lyg ir žadėjo atsižvelgti į lietuvių prašymą, bet vėliau, matyt, paveiktas klebono Rogovskio, išsigynė savo žodžių. Per pamokslą Seinuose pasakė: „Matote, brangieji, čia Lenkija, o ne Lietuva. Išganymą galite gauti ir lenkiškai. Melstis namuose lietuviškai jums nieks nedraudžia. Nereikalaukite, kad mes jus mokytume lietuviškai melstis. Lenkai prisimena jeigu ne jūs, tai jūsų tėvų nuodėmės prieš lenkus. Kauno Lietuvoje lenkų vaikų irgi nieks nemoko lenkiškai. Okupacijos metais kolaboravote su vokiečiais. Dabar reikalaujate mišių ne dėl tikėjimo – esate kiršinami ateistų. Jei leisiu atnašauti lietuviškas mišias, tai dar norėsite, kad ir jūs vaikais būtumėte mokomi katekizmo lietuviškai. Bijau, kad bažnyčioje nekiltų riaušės dėl jūsų“ (išversta iš lenkų kalbos). Vyskupas Sasinovskis yra ir labai griežtai taręs per pamokslą: „Kategoriškai draudžiu čia melstis lietuviškai“ („Z tego miejsca kategorycznie zabraniam modlić się po litewsku“). Buvo sakoma, kad „ateina ir staugia kaip vilkės“ („przychodzą i wyją jak wilczyce“). Klebonas Rogovskis sakydavo: Dievas lietuviškai nesupranta, jūs su savo kalba eikite į turgavietę.

Po minėto vyskupo pasiskų lenkai dar aršiau puolė lietuvius, mat šie nepaisantys vyskupo žodžių. Klebono paraginti, jie bandė provokuoti lietuvius, stumdydami juos, vadindami visokiais žodžiais, bet šie buvo santūrus ir nepasidavė provokacijoms.

Kalbėjaisi su dauguma to meto

žmonių, ir jie man pasakojo, kad gavėnios metu klebonas neduodavo bučiuoti kryžiaus lietuviams, Pelenų dieną neberdavo pelenų, neduodavo išrišimo per išpažintį. Kalėdodamas nepalikdavo kortelės (seniau visiems palikdavo korteles dėl išpažinties).

Klebonas visokiais būdais bandė trukdyti lietuviams giedoti bažnyčioje. Kai zakristijoje įjungdavo visu garsu magnetofoną, kad užgožtų giedojimą, žmonės kalbėdavo rožinį. Klebonas Rogovskis sakydavo: „Nelaimėjo Hitleris, nelaimėsit ir jūs. Kol aš Seinuose būsiu, lietuviškų pamaldų negausite.“ Visgi jos pradėtos atnašauti dar jam esant klebonu.

1975 m. rugsėjį Lomžos ordinaras leido vieną kartą atnašauti lietuviškai mišias prie stebuklingosios Marijos statulos (po jos karūnavimo). Dar kartą aukotos lietuviškos mišios 1981 m. per Žolines. Lietuviams nepritrūko ryžto ir užsispyrimo kovoti dėl pamaldų gimtąja

kalba savo parapijos bažnyčioje. Jie stengėsi kiekvieną sekmadienį rinktis šventovėje (nepriklausomai net ir nuo oro sąlygų) ir giedoti.

1980 m. Seinuose lankėsi kunigas salezietis Pranas Gavėnas, Šv. Kazimiero parapijos klebonas iš San Paulo Brazilijoje. Užėjęs į bažnyčią patyrė šoką: lietuviai taikiai meldėsi, o jiems trukdė iš zakristijos sklindantys triukšmingi garsai. Kunigas Gavėnas nuėjo į zakristiją pas kleboną Rogovskį prašyti, kad jam leistų laikyti šv. Mišias prie A. Baranausko kapo Marijos koplyčioje. Klebonas atsakė, kad čia negalima atnašauti mišių lietuviškai.

„– Kodėl? Apkeliavau pusę pasaulio ir mačiau, kaip mielai priimami svietimi kunigai... O paskui – yra ir Bažnyčios nurodymai etninių mažumų naudai...“

– Čia yra vyskupas, yra valdžia, turim nurodymus. (...) Turim dekretus, įsakymus...

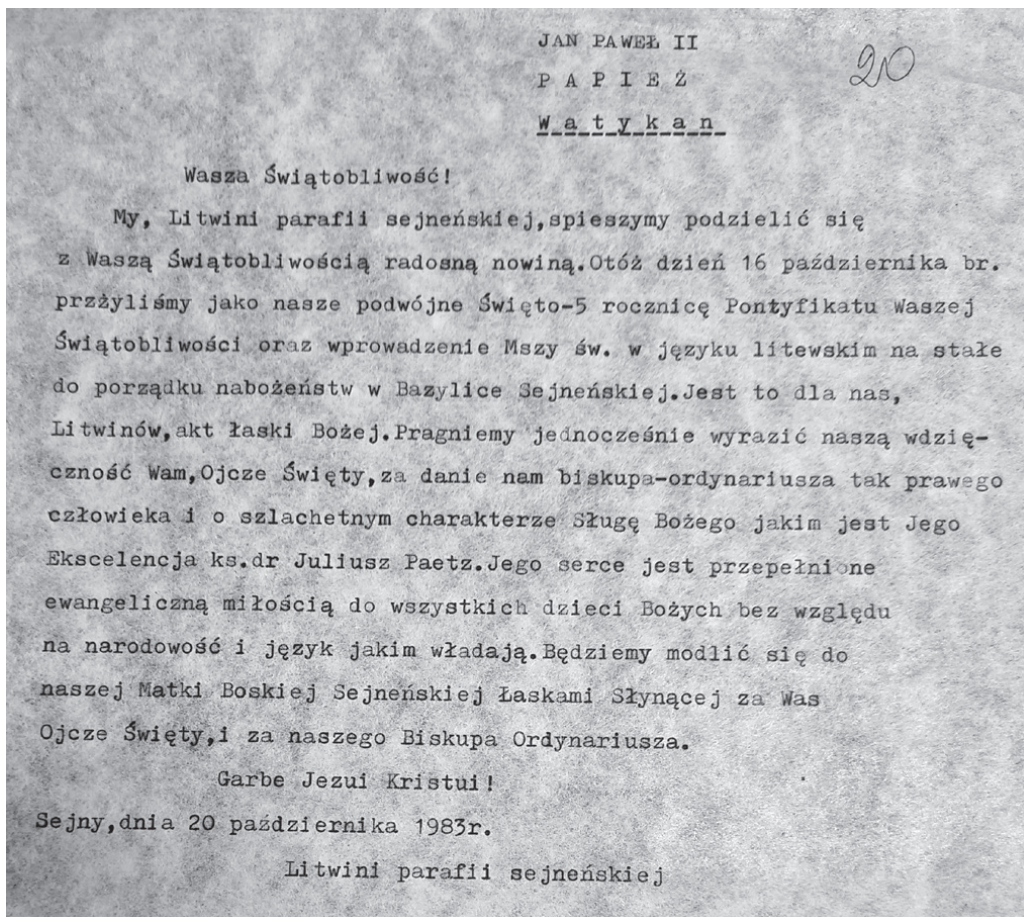
– Dekretus, įsakymus, kuriuos... atrodo, jūs patys suformulavot. Jie neturėtų prieštarauti bendriems Bažnyčios nurodymams ir vykdyti diskriminaciją tarp pačių katalikų. Popiežius kovoja prieš visas diskriminacijas ir, šiuo atveju, jei sužinotų, nebūtų patenkintas.

– Popiežius matė ir pažįsta visą padėtį. Čia jis buvo laiminti statulos...

– Pamatė ir sužinojo, ką jūs norėjot, kad žinotų ir matytų. Bet turėtų pažinti tikrą padėtį. Turi žinoti! Popiežius ją sužinos! (...)

– Pasakokit ir, jei norit, rašykit, kam norit – net ir popiežiui. Bet žinokit, kad... popiežius yra lenkas!“ Taip ir baigėsi pokalbis, nes kunigas Gavėnas neteko argumentų. Jis sugrįžo į bažnyčią, kur žmonių būrys tyliai meldėsi. Sužinoję, kad klebonas neleido svečiui atnašauti lietuviškų mišių, visi suklypo ir užgiedojo įžanginę mišių giesmę „Pulkim ant kelių“. Kunigas P. Gavėnas negalėjo sulaikyti ašarų. Visi žmonės išėjo iš bažnyčios tyliai, lyg gavę muštį, nusiminę, pažeminti, pasimetę („Tėviškės žiburiai“).

Kunigas P. Gavėnas, sugrįžęs iš Seinų, tuoj pat parašė raštą Jonui Pauliui II, aprašydamas Seinuose išgyventą įvykį, nušviesdamas, kaip popiežiaus tėvynėje vykdoma diskriminacija. Dvasininkui labai rūpėjo, kad jo raštas kartu su parvežtu seiniškių raštu patektų į popiežiaus rankas ir nenuetų į Vatikano archyvą. Buvo susitikęs su kardinolu Samore, vėliau su kardinolu Angelo Rossi. Tik mons. Audriaus Bačkio dėka pasisėkė tuos raštus perduoti tiesiogiai popiežiui. Dvasininkui pavyko susitikti su popiežiumi 1980 m., jo vizito Brazilijoje metu. Kunigas Gavėnas pasakė: „Šventasis Tėve, viso pasaulio lietuviai susirūpinę laukia, kad teisingai išsispirstų ši tikrai skandalinga padėtis, kuri jau per ilgai trunka Suvalkų trikampyje.“

Lietuvių padėka Šventajam Tėviui

Pagaliau problema buvo išspręsta. Seinų parapijos lietuviai, ilgai kovoję dėl lietuviškų pamaldų savo bažnyčioje, sulaukė pergalės. 1982 m. nauju Lomžos vyskupijos vyskupu popiežius paskyrė Juliušą Pecą (Juliusz Paetz). Galutinis sprendimas buvo priimtas 1983 m. spalio 4 d. konferencijoje Lomžoje. Pristatytas kunigas, kuris turėjo rūpintis lietuvių sielovada – J. J. Macekas (J. J. Macek). Jis atvažiudavęs iš Smalėnų. Pirmosios lietuviškos pamaldos buvo atnašaujamos 1983 m. spalio 16 d. Mišioms lietuvių kalba paskirta 14.00 val., bet parapijiečiai norėjo ankstesnės. Mat dauguma jų – kaimo žmonės, nutolę nuo bažnyčios 10–15 km. Rudenį ir žiemą tikintieji grįžtantys namo jau sutemus, nespėjantys atlikti ruošos darbų. Pamaldų laiko nepavyko iš karto pakeisti. Visų kitų religinių patarnavimų lietuvių kalba (krikštas, Pirmoji Komunija, santuoka, laidotuvės) reikėjo dar palaukti. Tik vėliau gautas leidimas mišias atnašauti 13.00 val.

Atgavę lietuviškas mišias Seinų bazilikoje lietuviai buvo laimingi. Jų pastangos nenuėjo veltui. Nepasitvirtino klebono Rogovskio nuogaštavimai, kad lietuviškos pamaldos supriešins lietuvius ir lenkus. Nesantaika nuėjo užmarštin, bet nuoskaudos pasiliko. Sunku suprasti, kodėl taip ilgai (40 metų) reikėjo stengtis dėl lietuviškų pamaldų bažnyčioje, kurią statė lietuvių protėviai, kurios remontui lietuviai skyrė aukas.

Ši problema nepaprastai svarbi ir opi, todėl būtų gerai, kad atsilieptų ir papildytų šias žinias žmonės, kurie buvo tiesiogiai susiję su minėtais įvykiais.

Seinų lietuviai parapijiečiai labai dėkingi žmonėms, kurie padėjo rašyti įvairius raštus. Tai J. ir V. Pajaujai, J. Vaina, J. Maksimavičius, B. Makauskas, E. Putrimas, A. ir E. Nevuliai, Jančiai ir Leončiai (leido rinktis pas juos namuose).

Palikime kitoms kartoms atminimą

JURGIS KULIEŠIUS

Prieš porą metų besilankydamas gimtinėje negalėjau nedalyvauti lietuviškose pamaldose Seinų bazilikoje. Nors prieš porą valandų jau buvau dalyvavęs mišiose Žagarių bažnytelėje, vis tiek nuvykau ir į Seinus. Gražiai suremontuotoje bazilikoje pasijutau ypatingai ir pakiliai. Skverbėsi į galvą įvairios mintys. Ir istorija, ir dabartis. Ir migloti paveikslai iš tų laikų, kai prieš daugiau kaip 40 metų ne kartą su tėvu ir pats būdamas bažnyčioje matydavau suvargusių vyrų ir moterų susirūpinusius veidus giedant „Marija, Marija“ bei kitas giesmes ir taip išreiškiant pasipriešinimą dėl uždrausto gimtojo žodžio savoje šventovėje. Ir kontrastas – dabartis, nuostabiai skambantis lietuviškas giedojimas, dar su vargonų palyda. Neslėpsiu: ašaros pačios skverbėsi iš jaudulio ir džiaugsmo, kad minėtų žmonių ištvermė, drąsa ir ryžtas nenuėjo veltui. Jie iškovoję. Jie stoji vidury šios nuostabios bazilikos, vieni ir apleisti, vien su giesme ant lūpų, į nelygią kovą su milžiniška lenkinimo hierarchija. Ne kartą buvo stumdomi ir tildomi neaiškiais garsais iš garsiakalbių, kuriuos paleidavo tuometinis klebonas Rogovskis (Rogowski). O išėję iš bažnyčios buvo dar labiau koneveikiami, apspjaudomi ar net apmėtomi kokiais nors daiktais ir siunčiami į Kauną. Atrodo, kad ir Šv. Mergelė Marija, ir Dievas jų šauksmą išgirdo.

Visi tie giedotojai – protestuotojai, kovotojai nusipelnė didžiausios pagarbos ir atminimo. Nusivyliau, kai neišgirdau jokio atgarsio man davus pasiūlymą (p. Algirdui Vektoriumi) Seinų „Lietuvių namuose“ įrengti memorialinę sieną visiems tiems kovotojams atminti. Besikalbėdamas su p. Algirdu išgirdau abejonių (kitų

garbingų veikėjų), kad neva jei nepaminsime visų ir jei praleisime vieną ar kitą pavardę, tai nebus gerai. Man atrodo, kad tokie argumentai nėra įtikinantys. Dar yra daug likusių liudininkų, kurie gerai prisimena tuos, kurie dalyvavo. Tikiu, kad iki šiol jau esate surinkę visus vardus ir pavardes. Jei net kas nors būtų praleistas ir vėliau tai išryškėtų, visada galima prirašyti. Reikėtų taip suprojektuoti tą memorialą, kad visada galima būtų papildyti. Kitas argumentas – finansavimo. Iš kur pinigų imti? Aš p. Algirdą patikinau, kad mes, Kanados išeiviai iš Seinų ir Punsko krašto, visiškai tokį projektą finansuosim, jei bus išvardyti visi kovotojai. O kas su talkininkais, užtarėjais, patarėjais, kurie šiame reikale padėjo? Be abejo, tų žmonių pastangos buvo reikalingos ir turėtų būti įvertinamos, bet svarbiausi, mano manymu, buvo tie, kurie stovėjo bazilikoje ir giedojo „Marija, Marija“.

Žinau, kad stengėtės ir paruošėte atminimo lentą, kurią norėtumėte pakabinti pačioje bazilikoje. Sveikintina idėja ir geras užmojis. Deja, tas bendras užrašas, jei net ten ir atsiras, kai palankesni vėjai papūs, neįvardija tų žmonių, kurie kovojo. Jie turėjo (ir turi) vardus ir pavardes. Todėl ir pavartokime tuos vardus ir pavardes. Prisiminkime juos ir palikime kitoms kartoms. Tai tik pasitarnaus mūsų krašto lietuvybės išlaikymui. Juk negalime kurti ateities be praeities. Įsivaizduokim jaunuolį ar jaunuolę, skaitantį (-ią) sąrašą ir jame radusį (-ią) savo senelės arba senelio pavardę. Tai ne vienu atveju gali sukelti tų jaunų žmonių pasididžiavimą savo protėviais ir juos pačius paskatinti ką nors naudingo nuveikti.

„Žemės gelmių paslaptys“

ASTA PEČIULIENĖ

2023 m. gruodžio 4 d. Punsko lietuvių kultūros namuose (LKN) atidarėme geologinę parodą „Žemės gelmių paslaptys“, kurios autorius dr. Tomášas Kšivickis (Tomasz Krzywicki) iš Varšuvos. Joje eksponuojami geologo, kartografo darbai, tarp kitko, susiję su Seinų kraštu. Apie juos autorius išsamiai ir nuoširdžiai papasakojo atvykusiems į parodos atidarymą Punsko Kovo 11-osios licėjaus moksleiviams. Sužinojome, kokie buvo darbo etapai kuriant žemėlapius, kokių veiksmų reikėjo imtis, kaip kito techninės galimybės. Parodos stenduose, tarp kitko, demonstruojami žemėlapiai bei atliekant grėžinius padarytos nuotraukos. Autorius aiškino jaunimui, koks tai atkaklumo, kruopštumo ir kantrybės reikalaujantis užsiėmimas.

T. Kšivickis, 1975 m. baigęs Varšuvos universiteto Geologijos fakultetą, ilgą laiką dirbo Valstybiniame geologijos institute. 1978 m. pradėjo kartografinius darbus šiaurės rytų Lenkijoje (Sувалькijos regione). Paruošė tikslų 1:50 000 mastelio Lenkijos geologinį žemėlapi, tarp kitko, tokių vietovių kaip: Pilypavas, Žydkiemis, Vižainis, Punskas, Pašešupiai, Vidugiriai, Rygolis ir Rudauka, Augustavo stotis, Raigardas ir Lipskas. Per savo aktyvų profesinį gyvenimą dalyvavo ne vienoje mokslo konferencijoje tiek Lenkijoje, tiek užsienyje. 1993–1998 m. įgyvendinant programą „Jotvingių juosta – žalieji Europos plaučiai“ kartu su Lietuvos geologais paruošė Lietuvos

Dr. T. Kšivickio parodos atidarymas

ir Lenkijos pasienio geoturizmo žemėlapius bei geologinius pjūvius. Yra parengęs keletą parodų, tarp kitko: 1998 m. „Morenos, rieduliai, šaltiniai...“ (autorius paruošė šiai parodai fotografijas; bendraautoris Vidas Mikulėnas) Lietuvos geologijos tarnybos pastate, 2000 m. „Sувалькija ir Užnemunė, dvi sesės, kaimynės...“ Goldapės kultūros namuose. Pastovi T. Kšivickio geologinė paroda „Iš Sувалькijos geologinės praeities“ nuo 2004 m. yra eksponuojama Sувалькų krašto muziejuje.

Dr. Kšivickis ne tik pristatė parodą, bet ir skaitė pranešimą apie mūsų regionui būdingą Skandinavijos ledyno tirpimo procesą ir apledėjimo atsitraukimą, taip pat Seinų kraštui būdingas ledyno sukurtas reljefo formas. Buvo rodomos skaidrės, vaizduojančios Vidugirių kaimo apylinkių geologinės sandaros pjūvį. Pranešėjas vartojo daug specialių

geologijos terminų, kuriuos kai kurie iš mūsų girdėjome turbūt pirmą kartą. Įdomu buvo sužinoti, kad visai netoli mūsų krašto (Šipliškių ir Udryno apylinkėse) 2010 m. Lenkijos geologai 357 m gylyje aptiko „amžino įšalo“ gabalėlį, kuriam apie 13 tūkst. metų. Mes net neįsivaizdavome, kad čia pat esama tokių dalykų. Autorius labai mielai prisiminė taip pat bendradarbiavimą su Lietuvos geologais, kartu nuveiktus darbus, vykdytus abipus sienos.

Paroda Punsko LKN veiks iki š. m. vasario pabaigos. Kam įdomu, kviečiame užėiti pasižiūrėti.

Labai dėkojame dr. Tomášui Kšivickiui, kad susirado Punsko LKN, kad mums pristatė dalelę savo darbo ir leido ja pasidžiaugti. Klausydama šis tokių pranešimų visada sužinai ką nors įdomaus ir naujo, visada ko nors išmoksti.

Punsko LKN kapelos „Klumpė“ naujas albumas „Laiko upės“

ASTA PEČIULIENĖ

Žinoma lietuvių rašytoja Vanda Juknaitė bylojo: „Mažuose pasaulio kampeliuose maži žmonės, darydami mažus, gerus darbus, pamažu keičia pasaulio veidą.“ Maži, bet prasmingi darbai paskutinę darbiningą praeitų metų dieną atlikti Punsko lietuvių kultūros namuose (LKN). Čia suorganizavome VII labdaros akciją „Pasidalink“, kurią lydėjo jauki mūsų bendruomenės šventė – naujai išleistos kapelos „Klumpė“ kompaktinės plokštelės „Laiko upės“ pristatymas. Tai pirmoji išleista plokštelė, kai „Klumpei“ vadovauja nebe Jonas Zakaravičius. Vadovaujant a. a. J. Zakaravičiui, kapela išleidusi 6 kompaktines plokšteles, sukūrusi dokumentinį filmą apie ansamblio gyvenimą.

Nuo 2020 m. vasaros „Klumpė“ turinti du vadovus iš Vilkaviškio: instrumentalistus globoja Artūras Pečkaitis, dainininkus – Arūnas Lekešys. Jiedu dar pernai užsiminė apie naujo „Klumpės“ albumo leidybą, argumentuodami, jog turi puikų muzikantų ir dainininkų būrį. Bet, pasirodo, norai ne visada eina kartu su finansais. Teikėme paraišką Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, deja, pinigų šiam projektui ji neskyrė. Tada drauge su Lenkijos lietuvių draugija beldėmės į Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigos duris. Ir visų džiaugsmui – mūsų norai buvo patenkinti. Nuo balandžio mėnesio „Klumpė“ ryžosi atkakliam ir atsakingam darbui, daug repetavo, vadovai dėmesingai svarstė, kuriuos kūrinius verta įtraukti į plokštelę, kurie turi ypatingą išliekamąją vertę.

Kompaktinės plokštelės „Laiko upės“ įrašus atliekant

Vadovų nuožiūra tokių išskirtinių kūrinių atsirado 18. Per dvi dienas (rugpjūčio 22–23) ansambliu pavyko juos įrašyti. Kultūros namų koncertų salė tomis dienomis buvo virtusi įrašų studija. Vieną dieną plūšo instrumentalistai, kitą – vokalistai. Pamenu žmogaus, kuris įrašinėjo, nuogaštavimus dėl kapelos. „Žinokit, norėdami įrašinėti LKN salėje visus muzikantus vienu metu, turite suvokti, jog kapela privalo groti puikiai, juk nelipdysime kūrinio iš gabalėlių“, – sakė. Patikinau, kad mes tai žinome. Atlikęs darbą, įrašinėtojas buvo nustebęs. Patvirtino: „Yra geriau, negu maniau.“ ☺ Žodžiu, muzikantai buvo ypač gerai pasirengę, nieks neabejojo atlikdamas savo partiją, todėl ir įrašinėjimas vyko sklandžiai. Dainininkai irgi stengėsi, derino balsus, kad kuo švariau ir solidžiau

skambėtų įrašų metu. Kai kūriniai buvo įrašyti, juos reikėjo paruošti leidybai. Vadovai kelis kartus dar važiavo į Balstogės įrašų studiją, kad patobulintų įrašytą medžiagą, bandė išgauti visus nesklaidumus.

Labai svarbi esanti ir plokštelės išvaizda. Šio darbo ėmėsi viena „Klumpės“ dalyvių – architektė Alicija Paznėkaitė. Ji labai atsakingai atliko savo užduotį, pasitelkdama lakią fantaziją ir technikos galimybes. Rezultatas puikus, patys galėsite įvertinti, pamatę plokštelę, kiek joje klumpių, klumpelių, klumpelyčių.

Kompaktinė plokštelė pavadinta „Laiko upės“. Tai buvusio „Klumpės“ vadovo Broniaus Mūro kūrinio pavadinimas. Kadangi B. Mūras negalėjo dalyvauti plokštelės pristatyme, jis ir „Klumpės“ dalyviams, ir visiems punskiečiams perdavė kuo geriausias

Naujai išleistos kapelos „Klumpė“ kompaktinės plokštelės pristatymas

linkėjimus: „Labai ačiū už prasmingą kvietimą, tačiau situacija neleidžia atvykti. Ačiū už garbę, kad ši plokštelė gavo mano dainos „Laiko upės“ pavadinimą. Sveikinu „Klumpės“ muzikantus, dainininkus, vadovus, visus punskiečius, karštai palaikančius šį ypatingai reikšmingą įvykį! Žemai Jums lenkiuosi ir linkiu aukštai iškėlus nešti „Klumpės“ ir Punsko vėliavas!“

Tą vakarą atėję žiūrovai turėjo progą išgirsti 12 plokštelėje įrašytų kūrinų. Beje, vadovai apgailestavo, kad dėl įvairių priežasčių ne visi dalyviai galėjo groti šiame koncerte, bet bendras vaizdas ir garsas buvo itin puikus. Manau, kad klausytojams labai patiko.

Koncerto metu surengėme žinių apie „Klumpę“ konkursą. Aišku, prizas už teisingą atsakymą buvo kompaktinė plokštelė. Beje, prašėme tik, kad atsakinėti nesiveržtų kapelos buvę ir dabartiniai dalyviai ar jų artimieji. Ir ką jūs manot? Kad „Klumpė“ gyvuoja 57-erius metus, žinojo Punsko valsčiaus viršaitis V. Liškauskas, kad kapelai ilgiausiai vadovavo J. Zakaravičius, žinojo Dalia Astrauskienė, kad „Klumpė“ išleidusi 7 kompaktines plokšteles – Elena Malinauskienė, kad per

metus daugiausia yra surengusi per 30 koncertų – Jūratė Krauzlienė, kad ilgiausiai „Klumpėje“ dalyvavo Valentas Uzdila – Robertas Vektorius, kad „Klumpė“ toliausiai gastroliavusi JAV ir Kanadoje – Monika Maršalaitė. Šitie visi laimingieji apdovanoti nauja kapelos plokštele. Buvo užduotas dar vienas klausimas, į kurį publika neatsakė – kiek kartų „Klumpė“ dalyvavo Dainų šventėje. Pasirodo, du kartus – 2003 ir 2009 metais! (Čia net ir mūsų atmintis sušlubavo – manėme, jog tik kartą „Klumpė“ grojo Ansamblių vakare.)

Naują kapelos plokštelę įteikėme ir visiems geradariams, rėmėjams, kurie praeityje mus palaikė geru žodžiu, nuoširdžiais patarimais ar teikė finansinę paramą. Tokių įstaigų ir pavienių asmenų įvardijome kelio-lika. Įrašus pažadėjome padovanoti ir visoms lietuviškoms mokykloms bei kultūros įstaigoms, kad turėtų savo rinkiniuose. Šio renginio tikslas buvo dalintis gėriu, nes kuo daugiau jo duodame kitiems, tuo daugiau lieka sau arba grįžta atgal. Tą vakarą dalijomės ne tik pinigais, bet ir savo sukurtais gražiais darbais. Šiais mažais darbais parodėme didžiulę

bendruomenės širdį. O surinktas aukas antrus metus iš eilės skyrėme vis dar dėl karo negandų kenčiančiai Ukrainai. Akcijos metu surinkta 2100 zł ir 20 eurų. Jie perduoti Punsko savivaldybei.

Ačiū visiems, kurie tą vakarą buvo su mumis, aukojo pinigus, klausėsi „Klumpės“ koncerto. Labai dėkui ir pagrindinei kompaktinės plokštelės leidybos rėmėjai – Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai. Ačiū taip pat Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, kuri remia visų Punsko LKN ansamblių veiklą, p. Gžegožiui Falkovskiui (Grzegorz Falkowski) ir jo dukrai Natalijai už profesionalumą atliekant įrašus. Labiausiai ačiū visam „Klumpės“ kolektyvui ir vadovams už atliktą mažą darbėlį, kuris pakeitė mūsų mažos gimtinės veidą.

Partizanų atminimas gyvas

RŪTA BURDINAITĖ

Kasmet gruodžio 15 d. minimos Šlynakiemyje žuvusių partizanų Jurgio Kriškėičiūno-Rimvydo ir Vytauto Prabulio-Žaibo mirties metinės. Tačiau tai ne vienintelė proga pagerbti mūsų kraštą gynusių didvyrių atminimą. Pernai Jotvingių ir prūsų bendrija jau trečią kartą surengė Suvalkų trikampyje veikusių ir iš čia kilusių Lietuvos partizanų pagerbimo šventę. Ji įvyko birželio 4 d.

Jau rytą Tauro ir Dainavos apygardų partizanų prisiminimų puoselėtojai susitiko su mūsų krašto žmonėmis Punsko bažnyčios aikštėje. Po to šventės dalyviai nuvyko į Giluišius (seniau Trumpališkis), kur prie simbolinio paminklo buvusioje Dzidolikų sodyboje pagerbė Lietuvos partizanus, uždegdami jiems žvakeles. Petras Dzidolikas (slapyv. Bijūnas, Klajūnas) su šeima buvo iškeldintas į Lietuvą, kur įsitraukęs į partizaninį judėjimą kovojo ir žuvo Jiezno apylinkėse.

Lietuvos kariuomenės delegacijai vadovavo majoras Donatas Mazurkevičius. „Lietuvoj jau nuo tarpukario yra tradicija trečiąjį gegužės savait-

Sigito Birgelio nuotr.

galį minėti Visuomenės ir Lietuvos kariuomenės vienybės dieną, o atkūrus Lietuvos Respubliką po Kovo 11-osios dar buvo prijungta ir Partizanų pagerbimo diena. Atvykom iš Lietuvos kariuomenės pagerbti partizanų, kurie čia veikė. Ta siena, vadinama geležine uždanga, jiems buvo įveikiama. Tai parodė ir mūsų legendinis partizanas majoras Lukša, kuris kirto ją ne vieną kartą. Minime šią šventę tiek Lietuvoje, tiek lietuviškoje Lenkijoje, nes čia buvo ir Lietuvos partizanų veikimo sritis, tokia atraminė Lietuvos partizanų bazė Punsko krašte. Todėl mes jaučiame

pareigą ir atsakomybę jų nepamiršti ir minėti kaip sudedamąją Lietuvos partizaninio pasipriešinimo dalį. Atvyko žirgininkai iš Lietuvos, net iš Širvintų, iš Kauno, ir visas dienas žygiuodami lankė Tauro ir Dainavos apygardų partizanų žūties vietas tame kelių šimtų kilometrų žygyje. Galutinis taškas yra Punske, ir jie vėl vyks atgal iki Kauno, pakeliui aplankydami partizanų atminimo vietas. Tai buvo toks gražus bendras paminėjimas. Dabar Lietuva ir Lenkija esančios Europos Sąjungos, NATO narės, tad ir ta lietuvių tapatybė niekam netrukdo, o vienija ir skatina visus mylėti tikrąsias vertybes“, – sakė karininkas.

Majorą Donatą Mazurkevičių su šventės organizatoriumi, Jotvingių ir prūsų bendrijos pirmininku Petru Lukoševičiumi sieja ne tik partizanų minėjimas. „Su Petru Lukoševičiumi esame bendraminčiai. Jis sukūrė Jotvingių ir prūsų gyvenvietę, kurioje įvairiais būdais prikelia tas broliškas tautas. Aš tik už sienos, Lietuvos Respublikoje, Lazdijų krašte, Kybartų kaime esančią gimtąją sodybą esu pavadinęs „Jotvingių kiemu“, puoselėju per akmenis gamtos istoriją bei jotvingių, kurie buvo šitų žemių saviininkai, genčių atminimą. Negalima

Sigito Birgelio nuotr.

ir jų užmiršti. Jie paliko mums savo kraują, karingą būdą ir šituos gražuosius ežerus, miškus, kalvas, upes. Todėl turime saugoti ir tą palikimą, kuri mums davė gimininga, netgi mūsų kraujyje tekanti jotvingių tauta“, – toliau kalbėjo majoras.

Vėliau Vidugirių bažnyčioje atnaušautos šv. Mišios už Lietuvos partizanus. Jų metu giedojo „Tėviškės aidai“ (vad. Gediminas Kraužlys) ir Vidugirių kapela (vad. Jurgis Vaznelis). „Kasmet primename žmonėms, ypač Suvalkų trikampio visuomenei, apie kilusius iš šio krašto ar su juo susijusius Lietuvos partizanus. Pagal surinktas pavardes – jų buvę daugiau nei du šimtai. Beveik visi jie žuvo Lietuvos miškuose, tik vienas kitas pateko į nelaisvę ir buvo ištremtas į Sibirą. Meldžiamės už juos kasmet vis kitą bažnyčioj, kur vyksta lietuviškos pamaldos: užpernai Punske, pernai Smalėnuose, o šiemet Vidugiriuose“, – aiškino šventės organizatorius.

Pamaldoms pasibaigus surengtas simboliškas „sužeistų partizanų“ pervežimas vežimais iš Vidugirių į Jotvingių ir prūsų gyvenvietę Ožkiniuose. Partizano vaidmenį ypač įtikinamai atliko Punsko Kovo 11-osios licėjaus moksleivis Linas Vaicekuskas. „Nusprendėm, kad reikia žmonėms parodyti, kokia būtų nelaimė, jeigu čia vyktų karo veiksmai ir masiškai žūtų žmonės“, – pridūrė Petras. Vežimais, pakinkytais žemaitukų veislės žirgais, toliau keliavo jau minėtieji iš Lietuvos atvykę Žemaitukų arklių augintojų asociacijos nariai.

Po „Tėviškės aidų“ ir Vidugirių kapelos koncerto susirinkusieji ragavo partizanų sriubos, dalijosi mintimis apie „Suvalkų koridorių“.

„Jie kovojo už Lietuvos laisvę, kad mes galėtume džiaugtis ja, kad būtume orūs, kad prisimintume savo protėvius, pačius garbingiausius nuo seniausių laikų“, – sakė apie partizanus tolima J. Kriksčiūno giminaitė Rita Pauliukaitienė. Todėl ir jie patys verti mūsų pagarbos ir atminimo.

Festivalyje „Dzūkijos žvaigždutės“

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ INF.

2023 m. gruodžio 2 d. Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos pirmokai dalyvavo XVII vaikų ir jaunimo vokalistų festivalyje „Dzūkijos žvaigždutės“. Juos paruošė mokytojas Juozas Pileckas, kuriam talkino klasės auklėtoja Irena Vaicekuskienė. Šventė vyko Alytaus miesto teatro salėje. Renginio organizatorė – Alytaus vokalinės studijos „Boružėlė“ asociacijos prezidentė Raimonda Remeikienė.

Kaip ir kiekvienais metais, šventė buvo nepaprastai jauki ir šilta. Scenoje žiūrovai išvydo net 23 įvairias grupes. Jos savo pasirodymais,

energija ir gera nuotaika sušildė susirinkusiųjų širdis. Kiekvienam dalyviui ir vadovui buvo įteiktos padėkos ir statulėlės. „Šio renginio tikslas – kad būtų laimingi mokiniai, mokytojai, tėveliai, visi pasipuoštume šypsenomis. Ačiū visiems, kurie kartu sukūrėme jaukią šventę“, – sakė organizatorė R. Remeikienė.

Renginio pabaigoje skambėjo bendra kalėdinė mokytojų daina bei visų dalyvių festivalio himnas. Dalyvaudami tokiose šventėse tampame geresni, jos ugdo norą augti ir tobulėti...

Seinų lietuvių „Žiburio“ pirmokai festivalyje „Dzūkijos žvaigždutės“

Bitutės Stoskelaitienės nuotr.

Kelionė į Italiją

KASPARAS VAINA

Kelionės lavina, skatina kūrybingumą, leidžia labiau pažinti pasaulį ir save. Imame labiau pasitikėti savimi ir išmokstame drąsiau bendrauti su kitų tautybų žmonėmis. Kelionės tai emocijos, įspūdžiai, kurie išlieka visam gyvenimui. 2023 m. gruodžio 4–9 dienomis Punsko Kovo 11-osios licėjaus mokinių grupė keliavome po Italiją. Mus globojo išvykos organizatorė ir vadovė Irena Nevulienė bei mūsų mokyklos mokytojos Danutė Šliaužienė ir Violeta Vainienė.

Pirmąją kelionės dieną praleidome romantiškoje Venecijoje. Šis miestas italų dažnai vadinamas Serenissima (išvertus į lietuvių kalbą tai reikštų „giedriausias iš visų“). Turbūt kiekvienam, pagalvojusiam apie Veneciją, prieš akis iškyla ryškiaspalvės

Romoje prie Koliziejaus – seniausio pasaulyje amfiteatro

Vatikane prie Šv. Petro bazilikos

gondolos, ištaigingi vandens supami rūmai ir, žinoma, įspūdingi karnavalų kostiumai. Ji tikrai ne be reikalo yra laikoma vienu gražiausių miestų visame pasaulyje, o čia apsilankyti smagu visais metų laikais. Šiame mieste suskaičiuojama net 150 kanalų, 200 bažnyčių, 400 tiltų ir net 3000 siaurų gatvelių, tad čia tikrai buvo ką pamatyti! Venecijos pasididžiavimas – San Marco aikštė ir garsi San Marco bazilika, kurios nuostabus aukso interjeras sužavėjo visus kelionės dalyvius. Vakare grožėjomės Paduvos miesto vaizdais, kalėdiniais gatvių papuošimais, dalijomės įspūdžiais. Nors jautėmės šiek tiek pavargę, bet visi buvome laimingi.

Antrąją dieną praleidome Toskanos regiono sostinėje Florencijoje. Tai vienas seniausių ir gražiausių Italijos miestų. Matėme žymųjį Vecchio tiltą su mažais nameliais, kuriuose

Šv. Petro bazilikoje

Florencijoje prie Santa Maria del Fiore katedros

įsikūrusios juvelyrikos parduotuvėlės. Tai vienintelis per Antrąjį pasaulinį karą išlikęs Florencijos tiltas, todėl vadinamas Senuoju. Žaviomis gatvelėmis nukeliavome į Katedros aikštę. Apsilankėme Uffizi galerijoje, kur susipažinome su renesanso šedevrų kolekcija, pamatėme Mikelandželo Dovydo skulptūrą, Da Vinčio, Botičelio ir Rafaelio kūrinius. Čia užtrukome truputį ilgiau, nes žavėjomės Santa Maria del Fiore katedra, kuri išties išpūdinga. Jos ryškiai raudonas kupolas yra vienas didžiausių visame pasaulyje.

Kitas dvi dienas metro ir pėsčiomis naršėme po Romą. Amžinasis miestas yra lyg muziejus po atviru dangumi, kuriame įdomūs ir ne vieną amžių skaičiuojantys objektai – ant kiekvieno kampo. Gyvenome viešbutyje šiaurės rytų Romoje, Castro Pretorio rajone, tad miesto lankymą mums buvo patogiau pradėti nuo žymios Ispanijos aikštės (Piazza di Spagna). Šalia yra Ispaniškieji laiptai (angliškai vadinami Spanish Steps, o itališkai – Scalinata della Trinità dei Monti). Įdomu, kad sėdėti ant jų draudžiama. Užlipę laiptais radome apžvalgos aikštelę ir keletą prekiaujančiųjų meno dirbinių.

Vėliau keliavome Romos gatvelėmis, stebėdamiesi, kiek bažnyčių, skulptūrų ir monumentų įmanoma sutalpinti vienoje vietoje, kol priėjome Trevi fontaną. Tai vienas žymiausių Romos objektų. Nuo pat ryto čia jau būriavosi turistai ir mėtė monetas į vandenį. Sakoma, kad jei stovėdamas nugara į fontaną per kairį petį mesi monetą – sugrįši į Romą. Šis išpūdingo dydžio fontanas – puikus baroko architektūros pavyzdys. O į jį mėtomos monetos nenukeliauja kokioms norus pildančioms fėjoms, tik jas surenka Romos katalikų labdaros organizacija „Caritas“. Skaičiuojama, kad kasdien iš fontano surenkama apie 3000 eurų – šie pinigai skiriami labdaros organizacijos projektams paremti.

Toliau žingsniavome Koliziejus link, apėjome aplink visą Romos forumą (Foro Romano). Šis didžiulis plotas tarp Kapitolijaus ir Palatino kalvų bei Koliziejus kadaise buvo miesto gyvenimo centras – čia vyko turgūs, susirinkimai, stovėjo šventyklos ir Senato posėdžių salė. Dabar čia daugybė šių pastatų griuvėsių, menančių Romos imperijos laikus. Apėję aplink Forumą, priėjome Koliziejų – didžiausią ir seniausią pasaulyje romėnų amfiteatrą. Dar vienas įdomus religinis, istorinis objektas, kurį matėme Romoje, tai Panteonas. Ši šventykla buvo pastatyta visiems romėnų dievams prieš beveik 1900 metų ir yra vienas iš geriausiai išsilaikiusių senovės Romos pastatų.

Roma unikali dar ir tuo, kad čia yra mažytė, bet didinga popiežiaus valstybė – Vatikanas. Jos skiriamasis ženklas – Šv. Petro bazilika. Tai viena puošniausių bažnyčių pasaulyje, jos kupolas matomas iš toli. Mažiausios valstybės didybė neabejotinai nustebino mus visus. Čia praleidom dvi ramias dienas. Oras buvo puikus (10–13 laipsnių šilumos žiemą – tai labai daug). Paragavome tikros itališkos kavos, picos ir ledų.

Tariame ačiū mokytojai Irenai Nevulienei už suorganizuotą ekskursiją į Italiją!

Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungoje

TOMAS VENSLAUSKAS, LLJS PIRMININKAS

2023-ieji Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungai (LLJS) buvo atodūsiu laikas po ypač darbingų 2021 ir 2022 metų. LLJS valdybos deleguoti aštuoni žmonės dalyvavo XVII pasaulio lietuvių jaunimo kongrese, kuris vyko Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kanadoje. Sąjungos nariai aktyviai įsitraukė į Kongreso veiklas, diskusijas, dalyvavo kuriant nuostatus ir rezoliucijas, renkant naujus Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos (PLJS) valdybos narius. LLJS dėjuojasi tuo, kad jos atstovė Ingrida Vaznelytė buvo pakartotinai išrinkta PLJS valdybos nare.

Kaip kasmet buvo suorganizuota jau XXIX estradinių dainų šventė. Šis renginys neįvyktų be Lietuvių kultūros namų pagalbos. Už ją esame labai dėkingi.

Rugsėjo 2 dieną įvyko LLJS delegatų suvažiavimas. Jo metu išrinkta nauja Sąjungos valdyba, kurią sudaro 15 asmenų, tarp jų Punsko licėjaus moksleiviai, Lietuvos universitetuose besimokantys studentai bei studijas baigusieji. Sąjungos veiklą koordinuoja pirmininkas Tomas Venslauskas, vicepirmininkas Raimundas Makauskas ir sekretorė Silvija Liaukevičiūtė. Viena iš svarbiausių jų užduočių yra perduoti žinias ir patirtį jaunesniajai kartai, šitaip užtikrinant LLJS veiklos tęstinumą.

Paskutinis metų renginys – tarpušvenčiu vykstantis tradicinis kalėdinis protmūšis.

Nors 2023 m. Sąjunga suorganizuavo tik kelis renginius, valdybai darbo netrūko. 2024-ieji yra jubiliejiniai LLJS metai. Perrinkus jos valdybą, nedelsiant su Lenkijos lietuvių bendruomenės valdyba pradėtas planuoti Sąjungos 30-mečio minėjimas.

Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos valdyba

Suplanuoti kultūrinio ir sportinio pobūdžio renginiai, iš kurių svarbiausi – 30-mečio jubiliejaus šventė ir jaunimo stovykla „Suscikimai“. 30-mečio šventė vyks rugpjūčio 16–18 dienomis Punske, Seinuo-se ir Suvalkuose. Pirmoji diena bus skirta Sąjungos praeities ir nuveiktų darbų minėjimui, pokalbiams su buvusiais jos pirmininkais, rėmėjais bei veikėjais. Antrą dieną vyks diskusijos aktualiomis Lenkijos lietuvių bendruomenei temomis: švietimo, kultūros, ekonomikos ir žemės ūki, istorijos paveldo, klimato ir aplinkosaugos. Tai uždaro pobūdžio renginys. Diskusijose dalyvaus iš anksto užsiregistravę LLB nariai bei pakviesti LR ministerijų atstovai. Šią dieną užbaigs jubiliejinis Estradinių dainų koncertas. Paskutinė diena bus skirta mūsų krašto perspektyvų analizei, ateities projekcijai bei vaikų piešimo konkurso rezultatų paskelbimui. Šiai šventei suorganizuoti

reikės nemažai lėšų. Jų tikimės gauti iš Jaunimo reikalų agentūros, kuriai gruodžio 6 d. pateikėme projektą.

Meno stovykla „Suscikimai“ bus skirta licėjaus trečiokams ir ketvirtokams. Tai savaitgalio renginys. Jo metu vyks meno dirbtuvės ir susitikimai su studentais bei įvairių Punsko krašto organizacijų atstovais, kurie papasakos jaunimui apie savo veiklas. Projektą stovyklai rengti pateikėme Lietuvos kultūros tarybai. Jai paskelbus konkurso rezultatus paaiškėjo, kad mūsų stovyklai lėšų neskirta. Nepaisant to, mes vis dar nepasiduodame ir bandysime ieškoti lėšų kitur.

Kiti planuojami 2024 metų renginiai: krepšinio, tinklinio ir šachmatų turnyrai, Studijų dienos, orientacinės žaidynės bei kalėdinis protmūšis. Čia paminėti renginiai – tai optimistinis variantas, kuriam įgyvendinti būtina Lietuvos vyriausybės finansinė parama, tačiau LLJS dirbs nepriklausomai nuo finansavimo.

Antano Baranausko asmeninės bibliotekos likimas

JANINA MACUKONIENĖ

Žymiųjų žmonių asmeninės bibliotekos – dažnas jais besidominčių tyrimo objektas. Tokia biblioteka tartum veidrodis atskleidžia jos savininko susidomėjimus, pomėgius, intelektualinį akiratį; daug pasako apie jo ryšius su kitais žmonėmis ar institucijomis.

Antano Baranausko asmeninės bibliotekos tyrimo 2014 m. ėmėsi Anykščių muziejininkai Inga Liepaitė ir Antanas Verbickas. Jie išsamiai aprašė Antano Baranausko ir Antano Vienuolio-Žukausko memorialiniame muziejuje esančius eksponatus – A. Baranauskui ir jo tėvams bei broliams priklausiusias knygas, kurių buvo 31 vnt., bei ieškojo kituose rinkiniuose

nuklydusių kadaise vyskupo ir poeto igytų leidinių. Vienas iš didžiųjų atradimų buvo Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje aptiktos šešios kažkada Baranauskui priklausiusios knygos, tarp kurių – su jo nuosavybės įrašu K. Donelaičio „Lietuvių poezija“, išleista 1865 m. Dar po vieną knygą pavyko surasti Maironio lietuvių literatūros muziejuje ir privačioje Stanislovo Abramavičiaus kolekcijoje. Visi tie 40 bibliografinių vienetų knygoje „Antano Baranausko asmeninė biblioteka“ jos autorių tiksliai aprašyti. Apskritai jų ilgų paieškų vaisius tikrai negausus. Iš įvairių A. Baranausko biografinių dokumentų, laiškų, dienoraščio žinome, kad jo susidomėjimas knygomis visais gyvenimo etapais buvęs tikrai didelis – tai buvo šio didžiojo erudito darbo ir savišvietos įrankis, tad per visą gyvenimą sukauptų knygų kiekis turėjo būti išpūdingas.

Tais laikais, kai gimė Antanas Baranauskas (1835 m.), knyga valstiečio šeimoje buvo retas dalykas. Tačiau pas Baronus jau buvo senelio kantičkos, kurias pasiėmęs Antanas eidavo giedoti į šermenis. Žinome, kad jo tėvas, šalia ūkininkavimo, ėjo ir mokesčių rinkėjo pareigas, o šiam darbui reikėjo ne tik raštingumo. Baronų šeimoje tikrai buvo knyga apie šventųjų gyvenimą, kurią tėvas garsiai vaikams skaitydavo, ir maldų knygos, kurių viena priklausiusi motinai Teklei Pavilonytei-Baranauskienei. Išlikusi taip pat knyga, priklausiusi A. Baranausko vyresniajam broliui Jonui. Reiktų manyti, kad būsimą vyskupo gimtuose namuose

knygų buvę ir daugiau, kad jos buvo skaitomos, vertinamos ir gerbiamos.

1841–1843 m. Antanukas mokėsi Anykščių pradžios mokykloje lenkų kalba, o 1845–1848 m. žiemą lankė rusišką mokyklą. Tuo metu vakarais prie balanos balsu skaitydavo namiškiams, kurie būdavo užsiėmę įvairiais rankų darbais. Tai teikė poetui malonių išpūdžių, kuriuos vėliau aprašė eilėraštyje „Ilgesiui“: „Arba kai iš savo mokyklinio krepšelio / Ištrauki knygą ir ant mirusių tautų ir amžių / Jos žiburėlis plyksteli, / Kiekvienas tave myluoja ir klauso.“ 1848–1849 m. tarnaudamas liokajumi pas Gelvonų kleboną Antanas turėjo progos laisvalaikiu skaityti knygas iš klebonijos bibliotekėlės. Kaip nelabai tinkąs liokajaus pareigoms grįžo prie darbų tėvo ūkyje, tačiau jo polinkis į knygą ir mokslą buvo toks didelis, kad dėl to nelabai tinkamai atlikdavo ir ūkio darbus, o savo nuolatiniams pasakojimais atitraukdavo taip pat nuo darbų namiškius.

1851–1853 m. A. Baranauskas mokėsi Rumšiškėse raštininkų mokykloje. Jos tikslas buvo paruošti konkrečiam darbui raštinėje, nesirūpinant mokinių platesniu išsilavinimu. Savo dienoraštyje poetas taip apibūdina toje mokykloje praleistą laiką: „Nieką neišmokau ir dvejus metus sugaišau nieko nelaimėjęs.“ Tačiau pats pobūvis Rumšiškėse buvo jam visgi labai naudingas, nes čia susipažino su vietos klebonu Feliksui Višinskiui, kuris leido Baranauskui naudotis savo biblioteka ir išvelgė jaunuolio poetinį talentą. „O daug išmokau, bet tai geradarijo Jo Malonybės kun. Višinskio dėka, kuris rėmė

Antanas Baranauskas, 1897 m.

Antano Baranausko paminklas Anykščiuose

mane visos bibliotekos knygomis, iš kurių daug gražių dalykų išmokau, tai yra praskaidrinau savo protą.“ Kad knygų skaitymas jaunajam Baranauskui atrodė labai svarbus, byloja ir tai, jog viena iš griežtų elgesio taisyklių, kurias pats sau suformulavo, buvo: „Atliekamu nuo pareigų laiku skaityti naudingas knygas.“ Skaitymui išnaudojo ir raštininko praktikos Kauno valstybinių turtų rūmuose laiką. Mėnesį čia būdamas Krasickio raštus skolino iš teismo skyriaus asessoriaus K. Sopuckos.

Dirbdamas Žemaitijoje raštininko padėjėju vėl Baranauskas ieškojo kontaktų su knyga. Čia jam padėjo Vainuto klebonas Liudvikas Butkevičius, kuris ne tik skolino knygas, bet ir paskatino mokytis lotynų kalbos. Galima manyti, kad jau Rumšiškėse būsimas poetas buvo įsigijęs ir vieną kitą nuosavą knygą, o iš Vainuto laikų jo nuosavybės ženklų pažymėtas lotynų–lenkų kalbų

žodynas ir F. Schlegelio „Gyvenimo filosofija“. Savo intelektualinį akiratį Baranauskas labai praplėtė susipažinęs su Platonu ir Tekle Borisevičiais: „Ponas Borisevičius, literatūros mylėtojas, patyręs, kad knygų skaitymą laikau mieliausia pramoga, paskatino ir toliau nuolat stropiai mokytis bei skaityti ir pažadėjo kiek galėdamas siųsti knygų iš savo bibliotekos ir kurių galės gauti.“ Netrukus pradedantis poetas susipažino su ponios Borisevičienės seserimi, poete Karolina Praniauskaite. Ši pažintis daug lėmė Baranausko poetinio talento raidoje, pasirenkant dvasininko kelią ir, žinoma, praplėtė literatūrinį akiratį. Dienoraštyje likę įrašų, kad gyvendamas Vainute raštininko pagalbininkas skolino draugams ne vieną knygą, taigi jau buvo sukaupęs asmeninę bibliotekėlę.

1856 m. rugsėjo 1 d. įstojus į Varnių kunigų seminariją Baranauskui atsivėrė turtingos seminarijos

bibliotekos knygų pasaulis. Iš seminarijos profesoriaus A. Gabševičiaus jis, kaip ištikimas klierikas, gaudavo ir cenzūros draudžiamos literatūros, nors pasiskųsdavo, kad skaitymui gali skirti tik tiek laiko, kiek lieka nuo mokslo. Baranauskas savo gyvenimo misija laikė pašaukimą tarnauti Dievui ir mokytis, o mokslo šaltiniu – knygą, kurią reikia, pagal ją, skaityti išgyvenant visa širdimi ir siekiant pažinimo: „Kas knygą skaito dėl grožio, / Dykų mislių viduj pilnas, / Iš to žmogaus lyg iš ožio / Anei pieno, anei vilnos.“ („Knygos malda“) Seminarijoje sklido M. Valančiaus ir S. Daukanto patriotinės idėjos. Išliko pora minėtų autorių knygų iš šio laikotarpio su A. Baranausko nuosavybės ženklais. Čia Baranausko geriausi draugai buvo K. Kairys ir P. Viksva. Jie tarpusavy dalijosi knygomis ir vienas kitam jas rekomendavo. Tai atsispindi jų susirašinėjime išsiskyrus. Svarbi laišku tema buvo, kokios naujos knygos pasirodė ir kaip jas galima įsigyti. Besimokėdamas seminarijoje Varniuose, vėliau 1858–1862 m. studijuodamas Sankt Peterburgo akademijoje, po to dvejus metus besilavindamas Miuncheno universitete, Baranauskas, be abejo, ne tik naudojo bibliotekomis, bet ir įsigijo daug nuosavų knygų, nes tuo metu jis jau pradėjo domėtis kalbotyra, filosofija, gilino teologijos žinias bei sugebėdavo susitaupyti lėšų šių sričių literatūrai.

Nuo 1864 m. gruodžio A. Baranauskas, sugrįžęs į Sankt Peterburgo dvasinę akademiją, visus metus dirbo pastoralinės teologijos dėstytoju, kapelionu ir bibliotekininku, tačiau vėliau reikalų ministro įsakymu iš šių pareigų buvo atleistas. A. Valančiaus raginamas, grįžo į Kauną, kur netrukus tapo Kauno kunigų seminarijos profesoriumi. Šiuo gyvenimo laikotarpiu ypač domėjosi knygomis, nes jos buvo reikalingos ir ruošiantis paskaitoms. Be to, profesorius aistringai domėjosi kalbotyra, pats

tyrinėjo lietuvių kalbos tarmes, jas klasifikavo (iki šiol aktualus Baranausko sudarytas tarmių žemėlapis), susirašinėjo su kitais kalbininkais, keitėsi veikalais, rašė kalbinius straipsnius. Nuo 1974 m. ėjo seminarijos inspektoriaus ir bibliotekos vedėjo pareigas. Knygos, parvežtos į Kauną iš panaikintos turtingos Varnių seminarijos bibliotekos, buvo tvarkomos pagal Baranausko sudarytą klasifikaciją, kataloguojamos, žymimos ekslibrisu ir įrašytu katalogo numeriu. 1883 m. Kauno seminarijos bibliotekoje buvo 11216 tomų. 1887 m. A. Baranauskas tapo Žemaičių vyskupu sufraganu. Nuo tada pradėjo domėtis matematika ir jo asmeninė biblioteka pasipildė taip pat šios srities leidiniais.

Apskritai Kaune Baranauskas išgyveno daugiau kaip 30 metų. Ėjo atsakingas pareigas, buvo garbingas, pasiturintis žmogus, mokslininkas, literatas ir didelis knygų bičiulis. Knygos „Antano Baranausko asmeninė biblioteka“ autoriams nepavyko surasti jo asmeninių knygų sąrašo, tačiau liko jį lankusių suomių rašytojos Mailos Talvi ir jos vyro kalbininko Josseppio Juliuso Mikkolos iškalbingas vyskupo bibliotekos apibūdinimas: „(...) paskui nuėjome pasveikinti lietuvių kalbos tyrinėtoją vyskupą Baranauską. Šis vyras buvo išvaizdus, taip pat ir jo namai smarkiai skyrėsi nuo kitų namų. Vyskupas mus priėmė labai draugiškai, **šventiškoje savo bibliotekoje** [paryškinta aut.] pavaišino arbata ir dainavo paties sukurtas ir subalsuotas lietuviškas dainas.“ Nors tikslų duomenų apie Kaune esančios vyskupo bibliotekos dydį nėra, manoma, kad buvo joje nuo 3000 iki 6000 knygų. Jų įsigydavo įvairiai: pirkto knygynuose, antikvaruose, varžytinėse, gabenos arba paštu užsisakydavo iš užsienio, perrašydavo retus skolintus spaudinius ir daug gaudavo dovanų iš mokslininkų, su kuriais bendradarbiavo. Dauguma literatūros buvo

lenkų, vokiečių, rusų, lotynų kalbomis (nuo 1864 m. galiojo spaudos lietuviškais rašmenimis draudimas). Tačiau žinoma, kad Baranauskas turėjo ir Daukšos „Postilę“, ir Daukanto veikalus, ir Valančiaus knygeles, buvo sukaukęs nemažai lietuviškų leidinių, išleistų prieš 1864-uosius, turėjo ir draudžiamos literatūros (rašė raštus įtakingiems rusų valdininkams, skatindamas panaikinti spaudos draudimą). Kaip kalbininkas, rinko lietuvių kalbinę medžiagą, o kaip seminarijoje dėstantis lietuviškai homiletiką – pats rašė lietuvių kalbos gramatiką ir kaupė literatūrą šia tema.

1897-ųjų gruodį A. Baranauskas, paskirtas vyskupu, kėlėsi į Seinus su asmeniniais daiktais ir, žinoma, biblioteka. Dalį savo daiktų ir kažkiek knygų, kaip rodo tyrimai, perdavė giminėms į Anykščius, tačiau didžioji dalis bibliotekos su spintomis keliavo į Seinus. Vyskupo turtui pervežti Kauno klebonai suorganizavo didelę talką, tačiau šaltu metų laiku keliaujant arkliais vežimais tokį didelį atstumą buvę ir nuostolių. Būtų įdomu sužinoti, kaip atrodė vyskupo apartamentai gyvenant Seinuose, kuriose patalpose buvo įrengta biblioteka, kiek tiksliai joje buvę knygų... Šie klausimai gal ir liks be atsakymų, išliko tik vienos bibliotekinės spintos nuotrauka, fotelis, vienas kitas mažmožis. Penkerius metus išgyvenęs Seinuose vyskupas jau nelabai turėjo laiko moksliniams tyrimams ir poetinei kūrybai. Užklupo jį administraciniai vyskupijos reikalai, tautinės nesantaikos problemos. O savo tiesiogines pareigas atlikdavo labai stropiai. Išplėšęs laiko, negailėdamas sveikatos, vertė į lietuvių kalbą Šventąjį Raštą. Tuo metu turbūt mažiau dėmesio skyrė ir savo bibliotekos plėtimui. Versdamas Bibliją, Baranauskas ir atidavė savo dvasią.

Po staigios mirties kažkiek jam priklausiusių smulkių daiktų ir knygų, kiek tilpo lagamine, parsivežė į Anykščius grįždamas iš laidotuvių

brolis Anupras. Kitas turtas turbūt liko Seinuose, o biblioteka buvo perduota iš varžytinių. Varžėsi Seinų kunigų seminarijos rektorius kanauninkas Jonas Giedraitis ir Žemaičių vyskupijos katedros kapitulos kanauninkas Antanas Pavilionis. Laimėjo kanauninkas J. Giedraitis ir tokiu būdu vyskupo biblioteka turėjo būti įjungta į Seinų kunigų seminarijos biblioteką. Nuo 1907 m. čia dirbęs bibliotekininku klierikas Jonas Reitelaitis (vėliau tapęs įžymiu istoriku, kraštotyrininku) teigia: „Labai buvo padidinęs seminarijos biblioteką mirusio vyskupo Baranausko knygynas.“ Kunigas Vaclovas Strimaitis taip pat liudija: „Baranausko biblioteka buvo seminarijos knygyne net ir su spintomis.“ I. Liepaitė ir A. Verbickas po ilgų tyrimų nustatė, kad Baranausko asmeninėje bibliotekoje paskutiniais jo gyvenimo metais turėjo būti 3–5 tūkstančiai knygų. Savo teiginį pagrindžia taip: „(...) atsižvelgdami į jo išsilavinimą, materialines galimybes ir bažnytinio hierarcho statusą bei pareigas, taip pat į liudijimus apie vykusias varžytines.“

Mums šiuo metu labai svarbu sužinoti, kur dingo vertingiausias Baranausko knygos, tikrai buvusios Seinuose: jo rankraščiai, nuorašai, Daukšos „Postilė“, kurios likęs šiuo metu visoje Lietuvoje vos 1 egzempliorius... Atsakymas į šį klausimą, deja, labai liūdnas, taip pat buvo surastas: „(...) ligi 1907 metų ta biblioteka gulėjo sudėta pirmame aukšte vienu langu nedideliame kambaryje“ (pagal kun. Strimaitį). 1908 m. remontuojant seminarijos patalpas, kai biblioteką planuota perkelti į erdvesnius kambarius, „suneštos knygos buvo suverstos į bendrą krūvą viduryje kambario“. J. Reitelaičio tvirtinimu, „visa biblioteka į kitas patalpas perkelta nedalyvaujant bibliotekininkams. Perkėlimą esą atliko kun. Jelbžikauskas padedamas kelių pirmo kurso klerikų lenkelių, kurie gyreši, kad jie ano

paliepti visas senas knygas ir rašytus sąsiuvinius deginę pečiuose, kad net šie buvę raudoni iš karščio“. Kunigas Romualdas Jalbžikovskis (Romuald Jałbrzykowski) jaunos klierikus „įkinkęs buvo biblioteką apvalyti iš nereikalingo šlamšto: sudeginti kunigų rašytąsias temas ir sušmaukštas knygas. Jie tris savaites valė biblioteką, tris savaites karštas buvo kakalis, bet, jų pačių pasakymu, jis neturėjo supratimo (pirmakursiai buvo ir iš negabiųjų), kurios ten supleškėjo knygos naudingos, kurios nenaudingos. Sudėvėtas sukūrino visas ir rankraščius visus“.

Apie R. Jalbžikovskio žiaurų elgesį lietuvių ir visko, kas lietuviška, atžvilgiu jau rašyta „Aušros“ puslapiuose. Šis jo „žygdarbis“ buvo nukreiptas prieš lietuvių raštiją, kultūros paveldą ir bendražmogiškąsias vertybes. Aišku, jokio sąrašo, kokios knygos tada buvo sudegintos, nėra. O supleškėjo ne tik knygos iš A. Baranausko buvusios bibliotekos, bet ir tos, kurias anksčiau seminarija buvo įsigijusi ir kurios minėtam kunigui nepatiko. Dalis A. Baranausko bibliotekos, be abejo, išliko, bet panaikinus 1915 m. seminariją Seinuose kažkiek knygų išvežta į Mogiliovą, vėliau į Sankt Peterburgą. 1918 m. įkūrus lietuvišką Seinų seminariją jau sumažėjusi biblioteka vėl tarnavo klierikams ir dėstytojams, tačiau neilgai. Po 1919 m. „sukilimo“ ji buvo išdraskyta. Kažkiek knygų turėjo patekti į perkeltą Seinų seminariją, galutinai atsidūrusią Vilkaviškyje, dalis turbūt į Lomžos seminariją, tačiau šiuo metu ten jų nerasta. Tyrėjams pavyko aptikti tik keletą buvusių A. Baranausko bibliotekos knygų, kurios turėjo ir Seinų seminarijos bibliotekos antspaudą, Vrublevskių bibliotekoje Vilniuje. Turbūt jos išliko vien todėl, kad jas buvo pasiskolinęs J. Reitelaitis ir nesusipėjęs gražinti.

Liūdnas lietuvių paveldo likimas Seinuose. O dar liūdniau, jog iki šiol nematyti, kad padėtis šiuo reikalu gerėtų.

Kas tas mūsų vadinamas kaminas? Lietuvoje tokio nerasta

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Mūsiškas kaminas

Šakotis, skruzdėlynas, šimtalapis, kaminas – keturi mūsų krašte populiarūs saldieji kepiniai. Apie juos kalbama, kai norima pabrėžti tradicinių lietuviškų patiekalų paplitimą Punsko, Seinų ir Suvalkų apylinkėse. Kartais jie įvardijami kaip šio Suvalkijos regiono įsišaknijusių tradicinių patiekalų sąrašo virtuvės saldieji akcentai. Iš tikrųjų visi šie patiekalai Lietuvos regionuose ir už jos ribų turi tiek panašumų, kiek ir skirtumų. Visa tai ateina per santykius su kitomis

tautomis ir jų kultūra. Informacijos mainai vyksta ir šiandien. Pasaulio tautų virtuvė gana atvira įvairiems skoniams, tad nenuostabu, kad ir mūsų įvardijami „tradiciniai lietuvių patiekalai“ ne iki galo yra lietuviški. Iš keturių aukščiau išvardytų saldzijų patiekalų teko pasirinkti vieną, kurio jau pats pavadinimas kelia klausimų. Taigi kas yra tas mūsų vadinamas kaminas?

Lietuvoje iš viso joks pyragas nėra vadinamas kaminu. Ieškant bet kurios informacijos, apibrėžiančios

išskirtinės formos mūsišką kepinį, nepavyko nieko panašaus surasti. Mat Lietuvoje kaminas neegzistuoja. Apie jį rašoma Lenkijos šaltiniuose, kur neretai akcentuojama šio pyrago gamyba būtent mūsų krašte – Lenkijos lietuvių sostinėje Punske. Įdomu, kad kamino kepėja (pavardė nepateikta) receptą gavo iš Lietuvos totorių. Rašoma, kad jo tešla primena skruzdėlyno tešlą, kuri kepama taip pat karštame aliejuje, tačiau leidžiama per sietelį, norint gauti rutuliukų formą. Nukošti ir atvėsinti rutuliukai sutepami geros kokybės medumi. Lipdant rutuliukus, formuojamas aukštas ir siauras kūgis – minėtasis kaminas. Kas tokio yra valgęs, žino, kad, nepaisant jo tvirtos išvaizdos, gerai sulipęs gardumynas nėra labai kietas ir maloniai kramtomas. Tik ilgakai pastovėjusį reikia dantuotu peiliu pjaustyti, tačiau ir toks yra valgomas, tik reikia gerus dantis turėti. Mūsų krašte jis nėra toks populiarus kaip, pavyzdžiui, šakotis, bet kartais ima ir papuošia vestuvinį stalą, stebindamas iš svetur atvykusius svečius savo neįprastumu. Mūsų krašte kaminą galima įsigyti kai kuriuose restoranuose arba pas pyragų kepi-

mu užsiimančias *gaspadines*. Visgi pavyko sužinoti, kad jį mėgsta lipdyti ne viena kaimo moteris, išbandžiusi vieną ar kitą kamino receptą, tačiau viešai nesiskelbianti apie tokio skanumyno kepiną.

Jeigu kamino receptą į Lietuvą atvežė Lietuvos totoriai, tai kodėl jo nerasime pačioje Lietuvoje? Ogi ten kaminas vadinamas totorišku skruzdėlynu/skanėstu „čak-čak“/„chak-chak“ arba rečiau koriuku. Kaip jį pasigaminti – receptų pilnas internetas. Pastebėtina, kad jo forma tikrai primena skruzdėlyną, dažniausiai sulipdytą iš siaurų, pailgų tešlos pagalvėlių. Kodėl „čak-čak“? Šio skanėsto tešla nėra leidžiama per sietelį, kaip tai daroma pas mus, o karpoma gabaliukais, leidžiamais į įkaitintą aliejų. Manoma, kad dėl to vadinamas „čak-čak“, nes primena tešlą pjaustančio peilio garsą. Kita reikšmės versija aiškina, kad ištiktukas totoriškai reiškia „truputį“, „mažas“, kas atitiktų tešlos gabaliukų dydį.

Lietuvoje totoriškas skruzdėlynas kepamas nuo seniai, tačiau jo skonį geriausiai atsitemena žmonės, liudijantys, jog skanėstą kepdavusios jų močiutės. Šiandien jis šiek

tiek primirštas. O tai mums gali būti naujiena. Juk valstietiškos kultūros virtuvė negali pasigirti tokio tipo pyragu. Galbūt juos kepdavusios nuo Trakų rajono kilusios arba ryšius su totorių mažuma turėjusios moterys. Šiuo atveju galima tik spėlioti, kadangi šaltiniuose atsakymo nerasta.

Pabrėžtina, kad mūsų krašte vadinamas tradicinis lietuvių kepinys nėra lietuvių virtuvės paveldas, todėl teigdami, kad šis skanėstas yra lietuvių išradimas, labai klystame. Tiesa, kad jis atkeliavo iš Lietuvos, bet visgi tai totoriškos virtuvės paveldas. Kaip žinia, totorius ir kairaimus XIV a. į Lietuvą pakvietė kunigaikštis Vytautas Didysis, todėl kartu su jais atkeliavo tokie patiekalai, kaip antai čeburekai ar mūsų pamėgtas šimtalapis su aguonomis. Su totorių koriuku yra susijusi tokia legenda: „Regiono chanas (Rytų šalių valdovo titulas – red.) paliepė virėjams sugalvoti naują desertą jo sūnaus vestuvėms. Saldumynas turėjo ilgai negesti, būti maistingas, lengvai pagaminamas ir įspūdingas. Chanas paragavo kelis desertus, o šis jam patiko labiausiai. „Chak-chak“ gamindavo didelėms šventėms, vestuvėms, jį patiekdavo ant šventinio stalo kaip sėkmingos santuokos, meilės, tvirtos šeimos simbolį“ (iš <http://delfi.lt>).

Nors šiandien kaminas didžiuojasi ant šventinio stalo, verta įsidėmėti, kad tai nėra lietuviškas kepinys. Tai totorių paveldo dalis, atkeliavusi į Lietuvą kartu su LDK valdovu. Tačiau nereiškia, kad nevertėtų puoselėti šio skanėsto kepimo mūsų krašte. Kepkime, skanaukime ir mėgaukimės skoniais, nepamiršdami savo paprasto mielinio pyrago. Atsiradus internetui, įvairių tautų kepinų receptai yra lengvai prieinami, tačiau norisi sugrįžti prie savų skonių.

Totoriškas „čak-čak“

Karaliaučiaus kraštas ir kultūra – tarp istorijos ir tapatybės

KRISTIJONO DONELAIČIO DRAUGIJA

Mažojoje Lietuvoje bei buvusioje Prūsijoje, Lenkijoje yra daug lietuvių (baltų) paveldo, kurį būtina puoselėti ir nuolat viešinti. Apie šį paveldą ir krašte gyvenančius lietuvius bei mūsų kilmės asmenis per mažai žinoma ir rūpinamasi, o kitų šalių gausiau dotuojamų medijų srautas dažnai užgožia lietuvių medijas, jų pasakojimus (naratyvus). Esame įsitikinę, kad skubiai stiprinti medijų pusiausvyrą ir lietuvių tapatumą reikia ne tik Karaliaučiaus, Suvalkų ir Olštino regionuose, bet ir šiapus Nemuno.

Kristijono Donelaičio draugija su partneriais 2023 metais įgyvendino Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo (SRTRF) finansuojamą projektą „Karaliaučiaus kraštas ir kultūra – tarp istorijos ir tapatybės“. Pagal internetinės žiniasklaidos programą fondas skyrė asociacijai „Kristijono Donelaičio draugija“ 12500 eurų paramą.

Svarbiausi šio projekto tikslai – skatinti Lietuvos ir už jos ribų esančių, ypač Karaliaučiaus krašto (Mažosios Lietuvos), lietuvių bendruomenių bendravimą, stiprinti lietuvių kultūros ir atminties paveldo puoselėjimą bei sklaidą, lietuvių švietimą, subalansuotą tarptautinį bendradarbiavimą, kultūros ir turizmo mainus abipus sienos.

Tolminkiemio bažnyčia ant Šventainės piliakalnio

Įgyvendinant projektą svetainėi buvo ir dar bus parengta nemažai įvairių straipsnių, publikacijose neapsiribojant tik K. Donelaičiu, kitais iškiliais veikėjais ar Karaliaučiaus kraštu, žymi dalis skiriama Klaipėdos kraštui. Svetainėje www.donelaitis.info, be jau įprastų straipsnių, skaitytojai randa ir nemažai garso įrašų, trumpųjų naujienų, renginių anonsų ar santraukų socialiniuose tinkluose.

Mūsų svetainėje vyrauja temų ir žanrų įvairovė, ją siekiame plėsti, atsižvelgdami į skaitytojų

ir partnerių pageidavimus bei šio laikmečio poreikius. Esame atviri ir skatiname tuos, kurie norėtų ir galėtų bei gebėtų su šiuolaikišku požiūriu įsijungti į rašančiųjų ar informaciją teikiančiųjų gretas.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

2024 m. Lenkijos lietuvių kultūriniai renginiai

Renginio pavadinimas	Data	Vieta	Rengėjai
Sausio 13-osios minėjimas	sausio 13	Seinų LN	Vysk. A. Baranausko fondas „Lietuvių namai“ Seinuose
Sausio 13-osios minėjimas	sausio 13	Punskas	LLB, Punsko LKN, Punsko savivaldybė
Užgavėnės	vasario 13	Punskas, prie Punos ežero	LLEKD
Vasario 16-osios minėjimas	vasario 16	Seinų LN	Seinų LN, „Žiburio“ mokykla
Vasario 16-osios minėjimas	vasario 17	Punsko LKN	Punsko LKN
Vasario 16-osios minėjimas	vasario 18	Suvalkai	LLD Suvalkų skyrius
Lietuvių tautos globėjo šv. Kazimiero diena – koncertas	kovo 3	Seinų LN	Šv. Kazimiero draugija
Kovo 11-osios minėjimas – koncertas	kovo 10	Punsko LKN	Punsko licėjus
Kovo 11-osios minėjimas	kovo 11	prie pamin- klinio akmens Kampuočiuose	Punsko, Seinų, Suvalkų, Vidugirių lietuviškos mokyklos, Pečiuliai
Kovo 11-osios minėjimas	kovo 12	Suvalkai	LLB
Teatro diena – XIV „Melpomenės drugelio“ apdovanojimai ir jaunių teatro „Kregždė“ premjera	kovo 16	Punsko LKN	Punsko LKN
Vaikų teatro „Kregždutė“ premjera	kovas	Punsko LKN	Punsko LKN
Atvelykis – Velykinio meno paroda	balandžio 7	Punskas	LLEKD
IV vaikų šokių šventė „Bitute pilkoji“	balandžio 19	Suvalkai, „Lof“ viešbutis	Suvalkų lietuvių vaikų darželis, LLB
XVIII chorų šventė „Lietuva brangi“	balandžio 21	Punsko LKN	Punsko LKN
III lietuvių liaudiškos muzikos ir šokių šventė „Subatos vakarėlis“	balandžio 27	Seinų LN	Seinų LN
XXXIII vaikų teatrų festivalis	balandis	Seinų LN	Seinų LN, LLD
Sezono atidarymas	gegužės 2	Punsko skanse- nas	Punsko šeiminių būrelis
Vaikų sąskrydis Motinos dienos proga	gegužės 5	Punsko LKN	Punsko LKN
Lietuviškas vakaras	gegužės 17	Suvalkai, „Lof“ viešbutis	LLB, LLD
Poezijos šventė	gegužės 19	Suvalkai	LLD Suvalkų skyrius
Poezijos pavasaris	gegužės 19–21	Punskas, Varšuva	„Aušros“ leidykla
XI bažnytinių chorų susitikimai „Giesmių pynė Marijai“	gegužės 25	Žagarių bažnyčia	Šv. Kazimiero draugija
Kapelos „Klumpė“ ir šokių grupės „Vyčiai“ koncertas	gegužės 25	Punsko LKN	Punsko LKN

XXI vaikų dainų konkursas „Dainorėlis“ ir „Puniukų“ koncertas	birželio 2	Punsko LKN	Punsko LKN
Klojimo teatro premjera	birželio 8–9	Punsko LKN, Punsko skansenas	Punsko LKN
Punsko pagrindinės mokyklos šventė	birželio 13	Punsko LKN, mokykla	Punsko mokykla
Popietė su daina – „Dzūkija“, „Balsynėlio“ 15-metis	birželio 16	Punsko LKN	Punsko LKN
Joninių linksmybės Šilainėje	birželio 21	Šilainė	PPC „Šilainė“
Lietuviškų ansamblių sąskrydis	birželio 22	Burbiškiai	LLD
Rasos šventė, Joninės	birželio 23	Punskas, prie Punios ežero	LLEKD
Jaunimo meno stovykla „Suscikimai“	birželis/liepa	Punskas	LLB, LLJS
100-metį mininti Lietuvos dainų šventė „Kad giria žaliuotų“	birželio 29 – liepos 6	Vilnius	LNKC
Lietuvos himno giedojimas (liaudies dainų dainavimas)	liepos 6	prie Punios ežero, Suvalkų „Vienybės“ klubas, Seinai – prie A. Baranausko paminklo	LLB, Punsko savivaldybė, LKN, LLD Suvalkų skyrius, Seinų LN
XXXIII klojimo teatrų festivalis	liepos 20–21	Punsko skansenas	Punsko LKN
Duonos, medaus ir pieno šventė	rugpjūčio 10	Šilainė	LLEKD, PPC „Šilainė“
Choreografinio sambūrio „Jotva“ koncertas	rugpjūtis	Punsko LKN	Punsko LKN
Vakaronė su Seinų ir Suvalkų lietuviais	rugpjūčio 14	Punskas, prie Punios ežero	Punsko savivaldybė, LKN
Žolinės – 40-oji tautodailės mugė ir 18-asis tarptautinis folkloro festivalis	rugpjūčio 15	Punskas	Punsko savivaldybė, LKN, LLEKD, LLD
LLB ir LLJS 30-mečio minėjimas. Lenkijos lietuvių forumas	rugpjūčio 16–18	Punskas, Seinai, Suvalkai	LLB, LLJS
XXX estradinių dainų šventė	rugpjūčio 17	Punsko LKN	LLJS
Teatrų popietė	rugsėjis	Seinų LN	Seinų LN teatras
Rudeninė šeimos šventė „Auksinis obuolėlis“	rugsėjo 22	Punsko skansenas	Punsko šeiminių būrelis
XXII kapelių šventė – Seinai 2024	spalio 5	Seinų LN	Seinų LN
Rudens gėrybių šventė su proza ir daina	spalio 6	Suvalkai	LLD Suvalkų skyrius
XXI rudens literatūriniai skaitymai	spalio 25	Punsko LKN	„Aušros“ leidykla
50-asis Vėlinių koncertas	spalio 31	Punsko LKN	Punsko LKN
Vėlinių koncertas	lapkričio 10	Seinų LN	Seinų LN
XXVII tautinių mažumų susitikimai	lapkričio 17	Punsko LKN	Punsko LKN
Užadvencis	lapkričio 30	Punskas	LLEKD
Metraščio „Terra Jatwezenorum“ pristatymas	gruodžio 14	Punsko savivaldybės svetainė	„Aušros“ leidykla
Prieškalėdinis koncertas	gruodžio 15	Seinų LN	Seinų LN
Labdaros akcija „Pasidalink“	gruodžio 22	Punsko LKN	Punsko LKN

*Neliūdėk, kad metai nuplasnojo
tartum paukščiai į šiltus kraštus.*

*Jubiliejų gražų dovanajo,
o dienos verčia vis naujus lapus.
Tebūna jos tik saulėtos ir šviesios,
be debesėlio, be pikty audrų.
O džiaugsmas, nuolat ranką teištiesęs,
eis su Tavim gyvenimo keliu.
Su jubiliejumi!*

Sausio 26 d. 60-ąjį gimtadienį švęs
Grazina Ščesnienė iš Eglinės,
kurią sveikina

Giminaitė

SAUSIO 13-AJA

*Rimantui Juknevičiui
ir kitiems Gynėjams*

Tąnakt skyneisi kelią
Lietuvos išvaduot!
Šiandien rymo, Sūneli,
Tau paminklo akmuo.

Vai atskriejo ne paukštė,
O kulka paleista...
Vilniuj ant šlaito aukšto
Susmukai Tu – auka!

Krito ir Tavo Broliai,
Ir sesuo Loreta. –
Mena kraują nuo tolei
Bokšto žemė šventa.

Sunkios mintys nutvilko
Prie stulpelių kuklių:
Kas kels trispalvę šilko?
Tyli širdys jaunų...

Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

Žiniasklaidos grupė MotoFocus (komanditinė bendrija)
**ieško franšizės gavėjo MotoFocus grupės
lietuviškam portalui administruoti.**

Darbo vieta: nuotolinis darbas

Pagrindinės užduotys:

- Turinio interneto tinklalapyje (WordPress) bei socialiniuose tinkluose tvarkymas
- Vertimas ir straipsnių paruošimas publikuoti
- Viešųjų ryšių (PR) medžiagos apdorėjimas
- Bendradarbiavimas su išorės bendrovėmis (reklamos agentūromis ir kt.)

Būtina sąlyga – labai geras lietuvių kalbos mokėjimas arba gimtoji lietuvių kalba

Susidomėjusius asmenis prašom siųsti CV adresu
kamila.plawinska@motofocus.eu, el. p. temos eilutėje įrašant
„Franczyza MotoFocus“.

Daugiau informacijos adresu kamila.plawinska@motofocus.eu.

**Palaimintojo
Jurgio Matulaičio
gimimo dangui
minėjimas**

Marijampolės Šv. Arkangelo Mykolo bazilika
2024 m. sausio 27 d., šeštadienis

11 val. – katechezė Bazilikoje
11.30 val. – Šv. Rožinio malda pal. Jurgio Matulaičio
kopyčioje Bazilikoje
12 val. – Šv. Mišios su Lietuvos vyskupais
13 val. – malda prie pal. Jurgio Matulaičio relikvijų

Lietuvos žiniasklaida

2023 12 09–2024 01 09

Kuo arčiau Lietuvoje prezidento rinkimai, kurie vyks gegužės 12 d., tuo daugiau žiniasklaidoje pasvarstymų apie kandidatus, jų perspektyvas, kandidatavimo tikslus, žinant, kad tikrai nelaimėsi... Daugiausiai dėmesio tenka pagaliau oficialiai apie dalyvavimą rinkimuose pranešusiam dabartiniam šalies vadovui Gitanui Nausėdai (politologai jau seniai sakė, kad jis kandidatuos), advokatui Ignui Vėgėlei ir konservatorei premjerei Ingridai Šimonytei, nors apie kandidatavimą pranešę daugiau kaip dešimt piliečių. Tiesa, ar jie visi galės dalyvauti rinkimuose, paaiškės kovo gale, jei bus surinkta 20 tūkst. palaikančiųjų parašų. Politologai sako, kad ne vienam apie dalyvavimą rinkimuose pranešusiam laimėti – jokių galimybių, tačiau partijos žmonės deleguoja norėdamos iš anksto pasikelti reitingus prieš nepalyginamai svarbesnius Seimo rinkimus rudenį, o išsikėlę patys siekia didesnio žinomumo arba kloja kelią tolesnei politinei karjerai.

Dar yra laiko ir, matyt, kandidatų padaugės, tačiau viena didelė intriga lieka. Jos vardas – Vilija Blinkevičiūtė. Nors apklausose pirmaujančių Lietuvos socialdemokratų partijos vadovė V. Blinkevičiūtė (pagal apklausas rinkimuose sulauktų 7,1 proc. palaikymo) ne kartą sakė, kad prezidento rinkimuose nedalyvaus, ne vienas politikos specialistas teigia, kad dar visko gali būti. O tada...

Vyrauja nuomonė, kad su rinkimų laimėtoju „viskas lyg ir aišku“ (lapkritį už G. Nausėdą būtų balsavę 22,5 proc. rinkėjų, už artimiausią varžovę konservatorę I. Šimonytę – tik 9,1 proc.; o dar dešimtmečių tradicija prezidento rinkimuose nepalaikyti partinių kandidatų...). Tačiau, anot portalo

lrt.lt, būtent V. Blinkevičiūtė kandidatodama galėtų G. Nausėdai sumaišyti kortas... Kaip portalui sakė Mykolo Romerio universiteto docentas Virgis Valentinavičius, „Vilija Blinkevičiūtė gali rimtai pakeisti padėtį kairiojoje spektro pusėje. Jei ji nekandidatuoja ir socialdemokratai paremia G. Nausėdą, tada intriga jau baigiasi“.

Nuomonę, kad V. Blinkevičiūtės kandidatavimo atveju visai kitaip atrodytų antrasis rinkimų turas tarp jos ir G. Nausėdos negu kovojant prieš kitus kandidatus, išsakė ir Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (TSPMI) dėstytojas, politikos mokslų daktaras Mažvydas Jastramskis: „Jeigu jie (socialdemokratai) iškeltų V. Blinkevičiūtę, tai tikrai suteiktų papildomos intrigos ir, pavyzdžiui, antras turas tarp V. Blinkevičiūtės ir G. Nausėdos jau atrodytų truputį kitaip negu prieš kitus kandidatus. Bet čia spėlionės, nes socialdemokratai, manyčiau, gali ir nekelti savo lyderio.“ „Intriga, – kol kas, ar bus antras turas ir kas jame varžysis su dabartiniu prezidentu“, – portalui teigė TSPMI profesorius Ramūnas Vilpišauskas.

Tiesa, nemažai politologų labai rimtu kandidatu išeiti į antrąjį šalies vadovo rinkimų turą laiko save išsikėlusį, siaučiant COVID-19 kritikusų priverstinį skiepimą teisininką, profesorių I. Vėgėlę, kurį palaikytų 7,9 proc. rinkėjų. Apie tai su politologais kalbėtasi ir portale tv3.lt. Vilniaus politikos analizės instituto asocijuotojo analitiko Mato Baltrukevičiaus nuomone, „atstumai tarp pretendentų į antrąjį turą bus labai nedideli“. „Kuo I. Vėgėlė išsiskiria nuo kitų kandidatų? Jis kalba, kad jei taps prezidentu, dalį savo dabartinės komandos kviesis dirbti patarėjais, bent jau vienintelis be

G. Nausėdos sugeba paskleisti žinią, kad jis tiki tuo, jog šiuose rinkimuose yra intriga. Susidaro vaizdas, kad iš dabartinių kandidatų didžioji dalis dalyvauja dėl dalyvavimo, du dalyvauja dėl pergalės“, – sakė pašnekovas. „I. Vėgėlė yra asmuo, kuris labai nori laimėti. Jis nevengia emocijos, jis pats sako „aš širdim jums pasižadu“, čia jau ir poezijos netrūksta“, – savo vertinimą pokalbyje išreiškė politologė Rima Urbonaitė. „Čia yra asmenybiniai rinkimai, kur programos dar mažiau veikia nei Seimo rinkimuose, tai žiūrėsime, kiek jis gali išplėsti tą elektoratą. Vieni yra labai skeptiški, kad čia nieko nebus. Aš esu turbūt tų stovykloje, kurie sako, kad aš dar nesu tikra. <...> I. Vėgėlės kaip „juodojo arkliuko“ klausimas yra atviras. Gali būti ir labai blogai, bet gali būti, kad atsuoliuos ir iki antro turo“, – sakė R. Urbonaitė.

Nors nemažai politologų perša mintį, kad ir G. Nausėda, ir I. Vėgėlė – abu labu tokie: jų rinkėjai yra panašių politinių (bet tikrai ne konservatoriškų) pažiūrų ir „dešiniams“ tarsi ir nebūtų pasirinkimo, jau minėtas M. Jastramskis sako, kad taip nėra: tarp kairiųjų yra palaikančių I. Šimonytę, o tarp dešiniųjų – ir G. Nausėdos šalininkų: „Jei lygintume (G. Nausėdą), pavyzdžiui, su visiškai nepatyrusiu politiku, kurio pažiūros, sakykime, pandemijos periodu politikų atžvilgiu skiriasi, mes negalime jų statyti į vieną pusę. Žmonės linę poliarizuotis, ypač viešojoje erdvėje, feisbuke, bet ir, žinoma, jie nori savo atstovo antrame ture. Normalu norėti, kad būtų pasirinkimas antrame ture, bet aš noriu pasakyti, kad, jeigu būtų pasirinkimas tarp I. Vėgėlės ir G. Nausėdos, tai nebūtų pasirinkimas iš dviejų vienodų kandidatų, skirtumas tarp jų, manau, yra gana reikšmingas.“

Kad tarp Prezidento G. Nausėdos ir valdančiųjų, pirmiausia Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų ir jų lyderių Užsienio reikalų ministerijos (URM) vadovo Gabriėliaus Landsbergio bei I. Šimonytės, perbėgusi katė, žinoma seniai. Ką siūlo viena pusė, dažniausiai būna atmetama kitos, dar subtiliai pašiepiant oponentą. Dar tebesitęsia istorija su Lietuvos ambasadoriumi Jungtinėje Karalystėje Eitvydu Bajarūnu (apie tai rašyta ankstesnėse apžvalgose), kai URM po patikrinimo ambasadoje siūlė imtis griežčiausių sankcijų ambasadoriaus atžvilgiu, bet Prezidentas tam nepritarė. O čia – naujas susikirtimas. Šįkart dėl ambasadoriaus Lenkijoje skyrimo. Kaimyninėje šalyje ambasada vadovo neturi keturis mėnesius. Pagal seniai galiojančią tvarką pretendentų atranką vykdo URM komisija, o pritarus Seimo Užsienio reikalų komitetui skiria Prezidentas. Pasak naujienu agentūros BNS, URM ir Prezidentūra nesutaria, kas turėtų būti skiriamas į Varšuvą. Ministras G. Landsbergis pateikė vieną kandidatą – netiko. Po to antrą. Irgi negeras. Prezidentūros nuomone, pateikti kandidatai nebuvo tinkami (sakykim, neoficialiai minimas Giedrius Puodžiūnas esą buvo atmestas, nes nemokėjo lenkų kalbos, nors oponentai teigia, kad Prezidentūra sako netiesą). Be to, šalies vadovas nurodė, kad URM politizuoja ambasadoriaus paskyrimo procesą ir bando proteguoti tam tikrus į šias pareigas siūlomus asmenis.

Ministras G. Landsbergis teigė, kad Prezidentas neįvardijo kandidatų, kuriuos jis, G. Landsbergis, būtų galėjęs teikti Seimo komitetui. O Prezidentūros prašyme pateikti informaciją apie vykdytas kandidatų į Lietuvos ambasadorius atrankas įžvelgė galimą Konstitucijos pažeidimą: G. Nausėda prašo to, kas jam lyg ir nepriklausytų. Tuo metu G. Nausėda sakė, kad vidinėse diskusijose, be kitų, buvo aptartos

diplomatų Kęstučio Kudzmano ir Petro Zapolsko kandidatūros. Bet čia vėl: dėl pavardžių paviešinimo oponentų Prezidentas imtas kaltinti paslapties išdavimu, juo esą turėtų susidomėti saugumas. O istorija, anot politologo Mindaugo Jurkyno, primenanti „audrą stiklinėje“, tęsiasi.

Kovoje į viešąją erdvę išmestas ir daugiau nei dešimt metų primirštas baubas – „valstybininkai“ (taip neoficialiai vadinta tarnautojų ir pareigūnų grupė, galimai dariusi jų įgaliojimus viršijusį poveikį svarbiausiems Lietuvos politiniams ir ekonominiams procesams). Prezidento vyriausiasis patarėjas Frederikas Jansonas BNS sakė, jog buvę vadinamieji valstybininkai bando grįžti į atsakingas pareigybes URM ir diplomatinėje tarnyboje. Ir kaip pavyzdį nurodė Kovo 11-osios akto signatarą Albiną Janušką, kuris savo socialiniame tinkle „Facebook“ gan aktyviai kritikavo Prezidentūros argumentus dėl ambasadorių netinkamumo. Pasak portalo lrytas.lt, Prezidento argumentai piktna valdančiuosius ir jie neatmeta galimybės kreiptis į Konstitucinį Teismą. „Tikrai matau čia konstitucinį klausimą“, – sakė liberalas Eugenijus Gentvilas, komentuo-damas vis aštrėjančią Prezidentūros ir Vyriausybės ginčą. Politiko teigimu, akivaizdu, kad šioje istorijoje neteisus yra Prezidentas, kuris be aiškių argumentų užsispyrė nepri-tarti ministro G. Landsbergio siū-loomiems kandidatams į ambasados Varšuvoje vadovus.

URM vis belaukiant „rimto“ atsakymo, kodėl netiko siūlyti kandidatai, to buvo klausama ir Prezidento vyriausiosios patarėjos užsienio politikos klausimais Astos Skaisgirytės „Žinių radijo“ laidoje „Pozicija“. Prezidentas gali turėti savo sumetimų, jis mato strateginį poveiklį. Ir reikalauti iš jo atsakymo nebūtų turbūt ministerijos prerogatyva. Tačiau noras surasti tą, kuris tiktų visiems, yra, ir manau, kad šia kryptimi galėtume

toliau dirbti“, – itin diplomatiškai atsakė patarėja.

Vis dėlto šioje kovoje daugiau palaikančiųjų URM poziciją ir kritikuojančiųjų G. Nausėdą. Šalies vadovui kritikos teko ir „Lietuvos ryto“ televizijos laidoje „24/7“. „Jis apskritai pradeda kvestionuoti antikonstituciniu būdu, siekia suteikti tokį antikonstitucinį turinį ambasadorių skyrimo tvarkai, lygindamas ją su teisėju. Tai yra visiškai nelygintini dalykai. <...> Čia staiga jis paskelbia kažkokį valstybininkų sąrašą, tai Prezidentas, užuot būdamas europietiškas ir solidus valstybės vadovas, iš esmės kiršina, skaldo ir silpnina šitą valstybę“, – kalbėjo buvęs Konstitucinio Teismo pirmininkas D. Žalimas, kaip minėta anksčiau, dabar ir pats kandidatas dalyvauti prezidento rinkimuose.

Buvęs premjeras Gediminas Kirkilas sakė, kad didesnė atsakomybė tenka tam, kurio pareigos aukštesnės: „<...> aš net stebiuosi, kad valstybės vadovas, kuriam turi rūpėti viskas, kad vyktų pagal įstatymą teisingai, pats patarėjų lūpomis dalyvauja kažkokiose sąmokslų teorijose, kad jo patarėjai staiga pasako visiškai diletantišką mintį, kad ambasadoriai gali būti skiriami kaip teisėjai.“

„Žinių radijo“ laidoje „Įvykiai ir komentarai“ bandyta pasvarstyti, kuri pusė šioje kovoje laimės. Laidos dalyviai abejojo, ar bus čia koks nugalėtojas, nes visuomenei daug svarbesni kasdieniai reikalai: mokesčiai, dujų kaina, pajamų mokesčiai... O visos šitos garsios kalbos, kas kur išvažiuos ambasadoriumi, skirtos elito nuomonei formuoti. Beje, laidoje nuskambėjo ir „Prezidento žmogaus“, kandidato į ambasadoriaus pareigas Lenkijoje pavardė. Buvusio premjero Sauliaus Skvernelio patarėjo Skirmanto Malinausko žiniomis, tai politologas iš Vytauto Didžiojo universiteto Andžej Pukšto. Tačiau URM, matyt, turi savo poziciją, ypač dėl G. Nausėdos kandidato. O ji gali būti visiškai kitokia.